

KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA DR. FRANCA SUŠNIKA
RAVNE NA KOROŠKEM

Manja Miklavc

**KNJIŽNIČNE STORITVE ZA MLADOSTNIKE V
KOROŠKI OSREDNJI KNJIŽNICI: SPODBUJANJE
BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Ravne na Koroškem, 2023

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Manja MIKLAVC

Naslov pisne naloge: Knjižnične storitve za mladostnike v Koroški osrednji knjižnici: spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture

Kraj: Ravne na Koroškem

Leto: 2023

Št. strani: 36

Št. slik: 16

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 2

Št. strani prilog: 11

Št. referenc: 22

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika.

Mentorica v času strokovnega usposabljanja: Lea Vavkan, Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika

UDK: 027.625(497.4Ravne na Koroškem)

Ključne besede: mladostniki, splošne knjižnice, bralna pismenost, bralna kultura, knjižnične storitve, branje

Izvleček

Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika predstavlja delo z mladimi poseben izziv, saj je prav njih v knjižnico najtežje privabiti. Pri opredeljevanju mladostnikov obstajajo različne opredelitve obdobj. V pričujoči raziskavi se opiramo na smernice IFLE, ki mladostnike uvrščajo v starostno skupino med otroštvom in odraslostjo, osredotočamo se na mlade med trinajstim in osemnajstim letom. Iskali smo nove poti do bralcev, uporabnikov. Pri tem lahko veliko naredijo splošne knjižnice s knjižničnimi storitvami in dejavnostmi, saj s tem poskrbijo, da mladi v najstniškem obdobju, če že nikakor »ne najdejo več časa za branje«, vsaj ne izgubijo stika s knjižnico in knjižničnim prostorom. S splošnimi knjižnicami in drugimi institucijami na območju smo poskušali ponuditi rešitve za aktualno problematiko mladih, nakazati poti, kako povečati obisk knjižnice ter dvigniti bralno pismenost in bralno kulturo. Raziskava prikazuje aktualen pregled knjižničnih storitev in dejavnosti, namenjenih mladim, ki jih nudijo Koroška osrednja knjižnica in druge splošne knjižnice na Koroškem. Z anketno metodo smo pridobili informacijo, da so naši ciljni uporabniki (mladostniki) zadovoljni z našimi storitvami, in njihove morebitne predloge za izboljšanje storitev. Ugotovili smo, da je treba mlade v prihodnje bolj spodbujati k samostojnemu iskanju informacij, jim svetovati ter več časa nameniti bibliopedagoški dejavnosti (individualnemu izobraževanju), da bodo znali bolje dostopati do gradiva in informacijskih virov. Opravili smo tudi strukturirane intervjuje s strokovnimi knjižničarskimi delavci. S pomočjo rezultatov raziskave bo lahko Koroška osrednja knjižnica storitve in dejavnosti za mladostnike v prihodnje nadgradila in izboljšala.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	1
2 KNJIŽNICA KOT VMESNIK MED MLADOSTNIKOM IN KNJIGO	4
2.1 KOROŠKA OSREDNJA OBMOČNA KNJIŽNICA DR. FRANCA SUŠNIKA	5
3 VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE PRI BRALNEM RAZVOJU MLADOSTNIKOV NA POTI DO VSEŽIVLJENJSKEGA BRALCA	6
3.1 SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE PRI MLADOSTNIKI	8
3.2 OPREDELITEV MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI IN POSTAVITEV KNJIŽNE ZBIRKE V KNJIŽNICI.....	9
3.3 KNJIŽNIČNE STORITVE ZA RAZVIJANJE BRALNE KULTURE V SPLOŠNI KNJIŽNICI	10
3.3.1 Motivacija za branje	11
3.3.2 Knjižnične storitve v Koroški osrednji knjižnici	12
3.4 KNJIŽNICA KOT MLADOSTNIKOM PRIJAZEN PROSTOR ZA PROMOCIJO BRANJA IN DRUŽENJA	13
4 KNJIŽNICA KOT AKTIVEN DEJAVNIK V DRUŽBENEM OKOLJU	13
5 RAZISKAVA	14
5.1 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE	14
5.2 METODOLOGIJA IN METODE.....	16
5.3 REZULTATI ANKETE.....	17
5.4 REZULTATI INTERVJUJEV.....	28
6 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	30
7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	34

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med člani in nečlani knjižnice.....	17
Slika 2: Pogostost obiska v knjižnici.....	18
Slika 3: Namen obiska knjižnice	18
Slika 4: Načini iskanja knjižničnega gradiva	19
Slika 5: Zadovoljstvo z dosegljivostjo informacij v knjižnici.....	20
Slika 6: Viri informacij.....	20
Slika 7: Poznavanje knjižničnih storitev in dejavnosti za mladostnike.....	21
Slika 8: Ocena zadovoljstva s knjižničnimi storitvami	22
Slika 9: Predlogi za izboljšanje knjižnične ponudbe	23
Slika 10: Primernost sedanjega prostora za otroke in mladino	24
Slika 11: Predlog prostora za mlade	24
Slika 12: Povod za branje	25
Slika 13: Spremljanje knjižnih novitet	26
Slika 14: Poznavanje e-knjig	26
Slika 15: Najpogosteje izposojene zvrsti.....	27
Slika 16: Odstotek anketirancev glede na status	27

1 UVOD

Pogost pojav pri starostnih skupinah od zadnje triade osnovne šole do konca srednje šole je upad zanimanja za posamezne dejavnosti, kot so redno ukvarjanje s športom, obiskovanje kulturnih prireditev, branje in obisk knjižnice itd. Pri mladostnikih so namreč v ospredju drugi interesi, kar je deloma pogojeno s fazo odraščanja, uporništva, samoiskanja (Grilc, 2017, str. 50). Podatki splošnih knjižnic kažejo, da nekako do 13. leta otroci »berejo« (s tem mislimo branje kot konjiček in zabavo, kot obliko preživljanja prostega časa) v velikem odstotku, po tem letu in nekako do 19., 20. leta starosti pa število bralcev in uporabnikov knjižnice stagnira.

Mladostniki so uporabniška skupina, ki se ji knjižnice posvečajo manj kot otrokom in odraslim. Pogled na demografske podatke odkrije, da tudi v regijah, kjer je srednješolcev relativno veliko, najdemo knjižnice, ki se z njimi ukvarjajo le občasno ali sploh ne (Vilar idr., 2017, str. 190). Pri opredeljevanju mladostnikov obstajajo različne opredelitve obdobj. V pričujoči raziskavi se opiramo na smernice IFLE, ki mladostnike uvrščajo v starostno skupino med otroštvom in odraslostjo, v razponu med dvanajstim in osemnajstim letom. V omenjenih smernicah je dodano, da lahko vsaka knjižnica, glede na razlike med državami in kulturnimi ozadji, določi svoj starostni razpon, v katerega se po lastni presoji umešča mladino.

Knjižnice že dolgo niso namenjene samo izposoji knjižničnega gradiva, temveč vedno bolj postajajo kulturno, družabno in informacijsko središče kraja. Storitve za mlade, ki jih priporoča IFLA, so: omogočiti prost dostop do interneta (ne brez izobraževanja in nadzora); zagotoviti referenčne informacije, ki mladim pomagajo pri učenju in osebni razvoju; ponuditi organizirane obiske knjižnice; poučevati pismenosti in veščine iskanja informacij z uporabo tiskanih in e-virov; ponuditi bralcem svetovalno službo; spodbujati uporabo vseh vrst gradiva; ponuditi pomagala za iskanje gradiv; zagotoviti medknjižnično izposajo; promovirati knjižnične storitve, kot so predavanja, delavnice (likovne, ustvarjalne, računalniške), druženje (bralni klubi), kvizi itd. (IFLA guidelines for library services to children aged 0–18, 2018). V knjižničnem prostoru je zelo pomembna tudi komunikacija, ki steče med informacijskim strokovnjakom in uporabnikom storitve. V kibernetičnem času, ko nam preti digitalna demenca, nam zaupanje v pomen vloge knjižnic daje knjižničar: »... knjižničarjeva (po)moč, predanost poslanstvu, ki se izraža v prizadevanjih, tudi srčnosti, za vzgojo dobrega uporabnika informacijskih virov in jo uporabnik zaznava kot korak k razvoju« (Novljan, 2018, str. 12).

Za strokovne delavce, ki so v stiku z mladostniki, je priporočljivo, da poznajo razvojne potrebe te starostne skupine, mladostniške subkulture in interese, tekočo založniško produkcijo knjižnega gradiva, glasbe, filma, prosto dostopnih virov na internetu, ki so aktualni in namenjeni tej skupini ter sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018).

Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika (v nadaljevanju Koroška osrednja knjižnica) se srečuje z veliko izzivi, med katerimi je tudi manjša bralna aktivnost mladostnikov in posledično manjše število teh uporabnikov v knjižnici. Koroška osrednja knjižnica s knjižničnim gradivom, raznovrstnimi kulturnimi, izobraževalnimi ter prostočasnimi dejavnostmi vpliva na kakovost življenja posameznika in družbe. Spodbuja in omogoča vseživljenjsko učenje, raziskovanje, ustvarjalnost, druženje in aktivno preživljanje prostega časa. Krepi kulturo dialoga ter sodelovanja v skupnosti. Z domoznansko dejavnostjo gradi kulturno identiteto in pripadnost.

Namen in cilj pisne naloge je bil raziskati, ali so ciljni uporabniki (mladostniki) knjižnice zadovoljni s knjižničnimi storitvami, kateri so njihovi morebitni predlogi za izboljšanje storitev in kako bi lahko povečali število članov, obrat in obisk knjižnice. Prav tako smo želeli pregledati in primerjati knjižnične storitve in dejavnosti, namenjene mladim, ki jih nudijo Koroška osrednja knjižnica in druge splošne knjižnice na Koroškem. Knjižničar ima veliko vlogo pri spodbujanju bralne kulture, saj spremlja bralca na prehodu iz otroštva v odraslo dobo, zato je pomembno, da z mladostniki okrepi sodelovanje ter poveča njihov obisk v knjižnici. Na ta način bo lahko knjižnica storitve nadgradila in izboljšala.

V ta namen smo si pred samo raziskavo postavili naslednja raziskovalna vprašanja, na katera smo želeli odgovoriti: ali mladostniki vedo, katere knjižnične storitve so na voljo v Koroški osrednji knjižnici; ali si znajo sami priskrbeti gradivo; kakšen vpliv ima izvajanje projektov na bralno pismenost in bralno kulturo mladih; ali uporabniki dobijo dovolj informacij z načini promocije, ki jih uporablja knjižnica; ali bi prostor, namenjen tej skupini uporabnikov, z ustrežno postavitvijo gradiva in urejeno ponudbo pri mladih vzbudil večje zanimanje za obisk knjižnice in branje; ali mladi poznajo e-knjige itd.

S pomočjo raziskovalnih vprašanj smo oblikovali hipoteze, ki smo jih nato poskušali potrditi ali ovreči: 1. Branje knjig pri mladostnikih postaja vse bolj mimobežna dejavnost, kar vpliva

na manjše število uporabnikov v knjižnici. 2. Mladostniki najpogosteje obiščejo knjižnico zaradi izposoje knjižničnega gradiva. 3. Pri iskanju gradiva se mladi najpogosteje obrnejo na knjižničarja. 4. Mladostniki si v največji meri izposojajo tiskane knjige, medtem ko ostaja raba e-knjig zanje manj zanimiva. Sodelovanje izobraževalnih ustanov s knjižnico vpliva na večjo bralno aktivnost mladih in boljši obisk v knjižnici. Pri tem imajo zelo veliko vlogo učitelji.

V skladu z namenom in ciljem pisne naloge smo oblikovali teoretični del in lastno empirično raziskavo. V prvem delu smo z deskriptivno metodo in metodo kompilacije (s prevzemanjem, interpretiranjem, vrednotenjem in razčlenjevanjem izsledkov iz domače in tuje literature) preučili raziskovalni problem in predmet raziskovanja. Z različnih vidikov smo se posvečali vlogi splošne knjižnice pri bralnem razvoju mladostnikov (knjižničnim storitvam, bralni pismenosti in bralni kulturi, mladinski književnosti ipd.) in knjižnici kot aktivnem dejavniku v družbenem okolju. Ugotovitve avtorjev smo povezovali s prakso v Koroški osrednji knjižnici in predstavili aktualno problematiko: vprašanje primernosti postavitve knjižne zbirke v obstoječem prostoru – prestavitev gradiva M z oddelka za otroke in mladino na oddelek za odrasle; vzpostavitev mladinske sobe; razmislek o uvedbi novih storitev, npr. bralnega kluba.

Empirični oziroma praktični del naloge je sestavljen iz dveh delov, saj smo za pridobitev raziskovalnih podatkov uporabili kvantitativno metodo (anketo) in kvalitativno metodo (intervju). Prvi del temelji na analizi kvantitativnih podatkov, pridobljenih s pomočjo spletnega anketiranja v okviru odprtokodne aplikacije 1KA. Pri zbiranju podatkov smo uporabili spletne vprašalnike – osebne in spletne ankete (priložnostno vzorčenje), uredili in analizirali podatke, v programu Microsoft Excel ustvarili grafikone (Slike 1–16) in jih nato prenesli v Microsoft Wordov dokument. Na osnovi zbranih podatkov smo ugotovili, kakšno je poznavanje, percepcija mladostnikov o kakovosti in vrednosti knjižničnih storitev ter ali branje prepoznavajo kot vrednoto. V drugem delu empirične raziskave smo predstavili analizo strukturiranih pisnih intervjujev, ki smo jih opravili s štirimi mladinskimi knjižničarkami. Primerjali smo knjižnične storitve v štirih splošnih knjižnicah ter strnili skupne predloge, kako pri mladostnikih dvigniti zavest o pomenu branja in povečati obisk v knjižnici.

V sklepnem delu so predstavljeni rezultati in zaključki. Odgovorili smo na raziskovalna vprašanja in preverili hipoteze. Opisali smo predloge, kako bi lahko v knjižnico privabili več

mladostnikov, kako bi lahko čim boljše zadovoljili njihove potrebe, vzbudili interes, spodbudili pozitiven odnos do branja, povečali bralno aktivnost in bralne dosežke.

2 KNJIŽNICA KOT VMESNIK MED MLADOSTNIKOM IN KNJIGO

Avtor Pirjevec (1940, str. 5) je v strokovnem delu *Knjižnice in knjižničarsko delo* opredelil namen knjig: »Knjige hranimo za bodoče rodove kot vedno žive priče tega, kar človek ustvarja in kar je v preteklosti ustvaril, hranimo jih kot temelje in vrelce vsega bodočega umskega ustvarjanja, hranimo jih za sodobnike, da jih berejo, da si bogatijo svoje znanje, da se umsko in duševno izobražujejo in končno tudi, da se razvedrijo.« Novodobno knjižnico je opredelil kot organizacijo, posrednico med knjigami in bralci. V preteklosti so v slovenskih knjižnicah prevladovali nemške knjige, po drugi svetovni vojni pa so se na trgu vse bolj pojavljale tudi slovenske knjige, saj se je začela uveljavljati enotno razvita knjižnična mreža z raznovrstnostjo ponudbe in dvigala bralno kulturo (Novljan, 2018, str. 15). Danes knjižnice dojemamo kot krajevna središča kulture, branja, srečevanja in druženja, informacijskih virov, kot pomemben gradnik sodobne informacijske družbe. V knjižnico vstopajo uporabniki z raznolikimi potrebami in njena naloga je, da zadovoljuje potrebe vseh in deluje proaktivno.

Knjižnice imajo vedno večjo vlogo pri vključevanju družin v celostni razvoj in izobraževanje otrok. Otroci in mladostniki se ne učijo samo v šoli, ampak znanje pridobivajo na nešteto načinov, kjerkoli, kadarkoli. Med najmočnejšimi vzvodi za vseživljenjsko učenje (od zgodnjega otroštva do adolescence) so družine. Mladi bodo zdrav in akademski uspeh dosegli, če bo družina negovala toplo družinsko vez, prevzela odgovornost za otrokov razvoj, podprla otrokove interese in radovednost ter jih vedno znova opogumljala, da se bodo osredotočili na trud in se učili iz neuspehov (Caspé idr., 2016, str. 4). Informacijski strokovnjaki so poznavalci in posredniki bogatih digitalnih in fizičnih knjižničnih virov, s katerimi pri tej uporabniški skupini spodbujajo samostojno učenje, postavljanje vprašanj, povezovanje med vsebinami in izmenjavo informacij. V otrocih tako ne raste samo ljubezen do učenja, temveč tudi izkušnje, ki so življenjskega pomena. Otroci in mladostniki uporabljajo digitalne vire za pridobivanje informacij, asimiliranje novih vsebin, vzpostavljanje novih vezi in sodelovanje z drugimi, da bi rešili probleme in razvili nova znanja.

Knjižnični prostor združuje različne generacije in jim omogoča medgeneracijsko povezovanje in sodelovanje. Prav tako omogoča tudi povezovanje šol in lokalnih skupnosti. Na oddelkih za otroke in mladino so uporabnikom na voljo različne dejavnosti: skupinske ali individualne oblike učenja oziroma knjižnično-informacijskega opismenjevanja; priporočilni sezname za branje; srečanja s pisatelji, pesniki in drugimi ustvarjalci; različne prireditve itd. Oblik in vsebin je veliko, vsaka knjižnica se prilagaja potrebam lokalnega okolja. Kot ugotavlja avtor Gujtman (2015, str. 59), so mladim namenjene tudi »raznovrstne bibliopedagoške dejavnosti, tj. oblike knjižne in knjižnične vzgoje, z njimi se seznanjajo z rabo knjižnice, dostopnostjo do gradiva, informacijskih virov in s tem širijo svoje bralne izkušnje«.

2.1 KOROŠKA OSREDNJA OBMOČNA KNJIŽNICA DR. FRANCA SUŠNIKA

Zakon o knjižničarstvu (2001) je formalno uvedel osrednje območne splošne knjižnice in jim za širše območje določil posebne naloge. V Sloveniji ima status osrednje območne knjižnice deset splošnih knjižnic, med njimi tudi Koroška osrednja knjižnica. Osrednje območne knjižnice spodbujajo razvoj vseh splošnih knjižnic na določenem območju, s skupnimi projekti razvijajo nove dejavnosti in rešujejo skupne probleme. So nosilke napredka pri uvajanju novih tehnologij, informacijske in bralne pismenosti ter procesa vseživljenjskega učenja.

Koroška osrednja knjižnica je osrednja območna knjižnica za Koroško, ki pod pokroviteljstvom Ministrstva za kulturo RS opravlja vse štiri posebne naloge, opredeljene v 27. členu Zakona o knjižničarstvu (2001): zagotavlja povečan in zahtevnejši izbor knjižničnega gradiva in informacij; nudi strokovno pomoč vsem knjižnicam s svojega območja; koordinira zbiranje, obdelavo in hranjenje domoznanskega gradiva za svoje območje ter usmerja izločeno knjižnično gradivo s svojega območja. V območni mreži, ki zagotavlja kakovostno in organizirano izvajanje knjižnične dejavnosti, sodeluje s Knjižnico Ksaverja Meška Slovenj Gradec, Knjižnico Radlje ob Dravi in Knjižnico Dravograd (Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, 2021). Te sodelujejo pri naslednjih aktivnostih za mlade:

- *Knjižne mišice*. Ta projekt privablja v knjižnice najstnike in jih spodbuja k aktivnemu razmišljanju. Izvajalka delavnic pripravlja različne knjižne igre in ob raznovrstnih disciplinah meri zmogljivost knjižnih moči udeležencev. Naloge so povezane z uporabo knjižničnih katalogov, iskanjem informacij in gradiva v knjižnici itd.
- *Bodi kul, beri ful*, tj. projekt branja za mlade od 13. do 18. leta. Knjižnice z njim

- spodbujajo bralno motivacijo, seznanjajo mlade s kakovostno literaturo in vzgajajo bralce za vse življenje.
- Knjižničnih storitvah, ki spodbujajo uporabo knjižničnega gradiva, informacijskih virov, e-knjig, knjižničnih prostorov raznih namembnosti, računalniške tehnologije itd.
  - Za sodelujoče knjižnice Koroška osrednja knjižnica pripravlja vodene ogled knjižnice in njenih enot. Knjižnice sodelujejo v projektu Rastem s knjigo za osnovno- in srednješolce, pri reševanju Megakvizza, pri srečanjih z avtorji knjig, ilustracij in stripov, pri vsakoletnem stripovskem natečaju itd.

Vodilo strateškega načrta Koroške osrednje knjižnice (Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika, 2020) je usmerjenost k uporabnikom in prebivalcem območja. Ob sodelovanju z drugimi knjižnicami, kulturnimi ustanovami in sorodnimi institucijami je namen knjižnice širiti bralno kulturo pri vseh generacijah. Še posebej ji je v prihodnje izziv, da se z na novo pridobljenim statusom kompetenčnega centra za lahko branje še bolj osredotoča na storitve za uporabnike s posebnimi potrebami in knjige približuje tudi tistim, ki težko berejo ali razumejo besedilo. V okolju knjižnice delujejo ustanove, ki se s temi uporabniki tudi poklicno ukvarjajo (CUDV, Osnovna šola Juričevega Drejčka, Ozara). Knjižnica se zavzema za vseživljenjsko učenje, osebnostni razvoj in socialno aktivnost. Oblikovanje strategije temelji na petih strateških področjih, in sicer: organizacija, delovanje in knjižnična mreža; storitve knjižnice; usposobljenost in znanje knjižničarjev; knjižnica kot aktivni dejavnik v družbenem okolju; razvoj in investicije v knjižnici. Znotraj teh področij so opredeljeni splošni cilji, ki vključujejo vse skupine uporabnikov. Edina aktivnost, ki se specifično nanaša na storitve za mladostnike, je informacijsko opismenjevanje za osnovne in srednje šole. Na tem mestu se poraja vprašanje, ali bi bilo smiselno v strateškem načrtu posebej obravnavati oddelek za otroke in mladino.

3 VLOGA SPLOŠNE KNJIŽNICE PRI BRALNEM RAZVOJU MLADOSTNIKOV NA POTI DO VSEŽIVLJENJSKEGA BRALCA

Temeljno poslanstvo splošnih knjižnic je, da uporabnikom omogočijo neomejen dostop do knjižničnega gradiva in informacij, so aktivno vključene v posameznikov razvoj bralne pismenosti in ga spremljajo na poti do vseživljenjskega bralca, stremijo k demokratičnemu mišljenju in visokim merilom sodobne družbe. Ključnega pomena za razvoj branja so programi in projekti s področja bralne kulture, saj po eni strani vzgajajo dobre kritične bralce, po drugi

pa promovirajo branje med nebralci (Gujtman, 2015, str. 61). Svoje poslanstvo obveščenosti, izobraženosti, kulture, socialne in družbene povezanosti knjižnice uresničujejo z razvojem predbralne pismenosti, bralne kulture ter bralne pismenosti otrok, mladostnikov in odraslih (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018). Bralna kultura je pomembna za ljudi v vseh fazah življenja, ves čas je treba zanjo skrbeti, jo ohranjati ter s spodbudami skrbeti, da živi in se razvija med ljudmi. Vsem ljudem je treba omogočiti dostop do knjižnega gradiva ter branje kot vrednoto približati že najmlajšim.

Namen oddelkov za otroke in mladino je, da z oblikovanjem knjižnične zbirke, storitev in dejavnosti nudijo podporo otrokom različnih starostnih stopenj, prav tako tudi staršem ali skrbnikom otrok in drugim odraslim, ki spremljajo otroke v knjižnico (IFLA guidelines for library services to children aged 0–18, 2018). Priporočeno je, da splošna knjižnica pri mladostnikih promovira pozitiven odnos do branja, pomaga razvijati bralno pismenost in bralne interese, spodbuja izmenjavo bralnih izkušenj (v živo in na spletu) in ustvarjalnost pri mladostnikih v različnih oblikah (samostojno ustvarjanje v različnih medijih), spodbuja in razvija poslušalsko in gledalsko kulturo mladostnikov ter medkulturni, medgeneracijski dialog in povezovanje v lokalni skupnosti. Prav tako so v Strokovnih priporočilih in standardih za splošne knjižnice (2018) pri uresničevanju knjižničnih vlog¹ spodbujanja bralne kulture in bralne pismenosti pri otrocih (okvirno starostno obdobje 6–14 let) in mladostnikih (15–18 let), poleg klasičnih storitev splošnih knjižnic, navedene še naslednje možne oblike dela: organizacija in izvajanje izobraževalnih oblik za starše in druge, ki skrbijo za otrokov razvoj; usposabljanje za razvoj bralne pismenosti (npr. individualna pomoč pri branju); priprava priporočilnih seznamov v tiskani in spletni obliki; podpora izmenjavi mnenj o bralni izkušnji (organizacija bralnih skupin, podpora izmenjavi mnenj na spletu); promocijski in motivacijski dogodki za razvoj bralnih interesov in krepitev statusa branja ter priprava spletnih portalov za podporo promociji in izbiri bralnih virov. Priporočljivo je, da se splošne knjižnice povezujejo z avtorji, založniki, prostovoljci, srednjimi šolami ter društvi in organizacijami za pristočasne dejavnosti mladostnikov.

Mlade je treba spodbujati k raziskovanju in samostojnemu iskanju informacij, pa tudi k iskanju estetskega užitka in razvijanju kritičnih zmožnosti ob branju. Osebne in doživete izkušnje bodo

---

¹ Glede na to, da v raziskavi opredeljujemo mladostnike v starosti od 13 do 18 let, pri tem upoštevamo obe knjižnični vlogi iz *Strokovnih priporočil in standardov za splošne knjižnice* (2018).

namreč ostale dlje v njihovem spominu kot naučene, zato je knjižnica naravnana k temu, da zadosti njihovi potrebi po aktivnosti. Pri tem ima pomembno vlogo knjižničar, saj spremlja mladostniškega bralca na prehodu iz otroštva v odraslo dobo. Ob primerni spodbudi bo bralec tudi z njegovo pomočjo postal samostojen uporabnik knjižnice.

3.1 SPODBUJANJE BRALNE PISMENOSTI IN BRALNE KULTURE PRI MLADOSTNIKI

Mlade bralce je treba pridobiti in obdržati v knjižnici, da se bodo vračali tudi potem, ko jih starši tja ne bodo več vozili. Ob zavedanju pomembnosti vsakega mladega uporabnika je na mestu vodilo avtorice Novljan (2008, str. 19): »Biti knjižničar je privilegiran poklic. Z vsakim uporabnikom je knjižničarju ponujena priložnost za delovanje, izziv za dvig ravni pismenosti in bralne kulture. To je odgovorno delo. Knjižničar je tisti, ki lahko izbira, kako bo priložnost uporabil za uporabnika in zase, za knjižnico.« Priporočljivo je, da so mladinski knjižničarji pri svojem delovanju proaktivni, da ob ustaljeni ponudbi knjižničnih storitev stremijo k iskanju novih poti, s katerimi bi v knjižnico privabili nove člane in obogatili nabor knjižničnih dejavnosti.

Razvoj knjižnic je neločljivo povezan z razvojem pismenosti; z njo se knjižnice razvijajo, jo hkrati ohranjajo in vplivajo na njeno razširjenost in rabo, s poudarjeno skrbjo za dobro obvladovanje jezika v pisni in govorni rabi (Novljan, 2018, str. 13). Pismenost ne sodi le v območje jezika in književnosti. V ožjem pomenu je *bralna pismenost* opredeljena kot »stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, zmožnosti (kritičnega) razumevanja prebranega ter pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje. Kot taka je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih potencialov ter njegovo uspešno sodelovanje v družbi« (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti 2019–2030, 2019, str. 3). Ravni bralne pismenosti v državah se preverjajo z dvema obsežnima mednarodnima raziskavama, PIRLS in PISA. Bralna pismenost je kot ena ključnih kompetenc človeka pomembna za razvoj posameznika in družbe. Slovenski otroci so sposobni razviti višjo bralno pismenost, kot jo dosegajo sedaj, že v okviru obstoječega sistema in brez velikih finančnih vlaganj. Pri razvoju bralne pismenosti imajo pomembno vlogo starši (Meden, 2015, str. 43). Prav tako ni zanemarljiv odnos učiteljev in knjižničarjev do projektov in sodelovanja

– če so odrasli projektu naklonjeni in med seboj dobro sodelujejo, lažje navdušujejo otroke in mladostnike za branje. Bralna pismenost in bralna kultura se razvijata vseživljenjsko.

Bralno kulturo opredeljujemo kot skupek pojmovanj, vrednot, norm, sporočil v zvezi z branjem, ki so navzoči v družbi in katerih namen je spodbujanje branja in izboljševanje odnosa do branja ne le v učnih situacijah, temveč tudi v vsakodnevem življenju. Bralno kulturo oblikuje celotna družba, v katero so neločljivo vpeti in medsebojno povezani tudi javni izobraževalni in knjižnični sistemi (Haramija in Vilar, 2017, str. 5).

V splošnih knjižnicah so pri bralni pismenosti in bralni kulturi otrok in mladostnikov pomenljive naslednje knjižnične vloge: spodbujanje branja za jezikovni, ustvarjalni razvoj otroka ter kakovostno preživljanje prostega časa; razvoj bralne pismenosti (samostojnega pisanja, bralnih navad); razvoj bralnih interesov in odnosa do branja; izmenjava bralne izkušnje; spodbujanje medkulturnega in medgeneracijskega dialoga ter sodelovalne kulture; razvoj sposobnosti za samostojno uporabo knjižnice itd. (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018).

Vsa ravnanja v knjižnici prispevajo k bralni kulturi, od pridobivanja knjižničnega gradiva, njegove katalogizacije in ureditve v knjižnici do njegovega predstavljanja in omogočanja njegove uporabe (Novljan, 2008, str. 115). Knjižnica vpliva na bralni razvoj posameznikov z mnogimi dejavniki: kadri; kakovostno knjižnično zbirko; programi in projekti; privlačnimi prostori; dobro lokacijo knjižnice ter njenim ugledom; potrebami in pričakovanji uporabnikov; s povezanostjo in sodelovanjem z organizacijami, društvi, javnimi zavodi, občino ipd.

3.2 OPREDELITEV MLADINSKE KNJIŽEVNOSTI IN POSTAVITEV KNJIŽNE ZBIRKE V KNJIŽNICI

Mladinsko književnost opredeljujemo kot področje literarnega ustvarjanja za otroke (od rojstva do približno 12. leta) in mladostnike (od 12. do 18. leta) ter književnost, ki je bila prvotno napisana za odrasle in je sčasoma postala primerna za mlade bralce (Blažić in Štefan, 2011, str. 123). Avtor Kmecl (1976) v *Mali literarni teoriji* otroško/mladinsko literaturo opredeljuje kot posebno književnost za posebnega (otroškega) bralca, kar pomeni, da so njene prvine prilagojene zmožnostim in zanimanjem otroškega, mladega bralca. Avtor upošteva tudi

funkcijsko-vsebinski kriterij in poudarja lastnosti, kot so poučnost, igrivost, pravljíčnost, avanturizem.

Leposlovno gradivo na oddelku za otroke in mladino je urejeno glede na tri starostne stopnje: C – leposlovje do 9. leta starosti; P – leposlovje do 12. leta starosti; M – leposlovje od 13. leta starosti dalje. Izven starostnih stopenj je skupina ljudsko slovstvo (L), ki je primerna tudi za predšolskega otroka.

Koroška osrednja knjižnica se sooča s problematiko primernosti postavitve knjižne zbirke v obstoječem prostoru. Mladostniki so namreč mejna starostna skupina, zato je na mestu vprašanje prestavitve gradiva M, ki je trenutno v Pionirski knjižnici Leopolda Suhodolčana, tj. na oddelku za otroke in mladino v Koroški osrednji knjižnici, v nov prostor. Namen tega je, da knjižnica približa in poveča izposajo mladinske literature ter s tem omogoči izposajo tudi tistim uporabnikom, ki gradivo iščejo že na oddelku za odrasle in na oddelek za otroke in mladino ne zahajajo več. Zaradi neposredne bližine srednjih šol (Gimnazije Ravne na Koroškem in Srednje šole Ravne na Koroškem) bi knjižnica s tem omogočila dijakom izposajo gradiva čez dan, pa tudi druženje, kakovostno preživljanje prostega časa in predstavitev vseh aktivnosti, ki so jim namenjene.

3.3 KNJIŽNIČNE STORITVE ZA RAZVIJANJE BRALNE KULTURE V SPLOŠNI KNJIŽNICI

Pri bralni kulturi »gre za odnos do branja kot procesa in njegove vloge pri razvedrilu, pridobivanju znanja, razvoju posameznika itd., pa tudi razvoj bralnih navad« (Vilar idr., 2017, str. 177). Naloga knjižnic so oskrba s knjižničnim gradivom, motivacija za uporabo gradiva, svetovanje in pomoč pri izboru in aktivni uporabi knjižničnega gradiva (Gujtman, 2015, str. 61). Vsak posameznik ima pravico do prostega dostopa in uporabe informacij, kar knjižnice zagotavljajo s prosto izbiro bralnih virov. Knjižnice z različnimi aktivnostmi spodbujajo obisk knjižnic, branje in učenje samostojne uporabe informacij.

Osnovne tri književnovzgojne dejavnosti za otroke in mladino, ki se odvijajo v splošnih ali šolskih knjižnicah, so: ure pravljíc; pogovori o knjigah (za učence višjih razredov osnovnih

šol); pogovori z literarnimi in likovnimi ustvarjalci (za otroke in mladostnike vseh starosti) (Bošnjak, 2006, str. 85).

V opravljeni študiji (Aupič idr., 2018, str. 25) je navedeno, da so slovenske splošne knjižnice (več kot 75 %) dale najvišjo prioriteto (zelo pomembno) prav vlogam in storitvam, relevantnim za našo raziskavo, in sicer storitvam za otroke in storitvam za spodbujanje branja in pismenosti. Storitvam za mladino je najvišjo prioriteto pripisalo 50–75 % knjižnic. Ugotovitve kažejo, da se knjižnice v splošnem premalo ukvarjajo z raziskovanjem potreb prebivalcev in oblikovanjem ustreznih storitev zanje. Osemnajst knjižnic je navedlo primere povezav potreb s knjižničnimi storitvami, ki so relevantne tudi za mladostnike: upoštevanje mnenj in predlogov uporabnikov; analiza zadovoljstva; vsakoletna anketa o zadovoljstvu uporabnikov, obravnava na kolegiju in sprejem določenih ukrepov; storitve za uporabnike s posebnimi potrebami; oblikovanje storitev in prireditev za ciljne skupine; uvajanje novih storitev, npr. individualno izobraževanje za rabo virov in mCOBISS-a, oddaljeni dostop, e-knjige, Biblos; spodbujanje branja; medgeneracijsko sodelovanje; doseganje (na različne načine) boljše prepoznavnosti knjižničnih storitev; prostor za najstnike itd.

3.3.1 Motivacija za branje

Sodobna, k uporabniku usmerjena splošna knjižnica je oblikovana kot prostor navdiha, učenja, srečevanj in druženj. Knjižnica mladostnika spodbuja k samostojnemu in celostnemu doživljanju leposlovja.

Za bralce je nadvse pomemben užitek, ki jih spremlja ob branju, ter motivacija, ki jih spodbudi, da se naučijo brati in branju namenjajo del svojega časa. Na zavzetost bralcev vpliva vrsta različnih socialnih in kulturnih dejavnikov, ki vplivajo na motivacijo za branje ter na čustvene vidike bralne pismenosti. Ločimo zunanjo in notranjo motivacijo.

Zunanjo motivacijo knjižnica oblikuje z zbranim knjižničnim gradivom in svojo dejavnostjo. Posega tudi na področje učenja, in sicer z navajanjem na samostojno, aktivno uporabo knjižnice, njenega gradiva in informacijskih virov. Posameznik v aktivnostih sodeluje zaradi zunanje spodbude ali ker pričakuje izid, ki je zunanje narave. Otrok, ki bere, da bi dobil točke ali zlate zvezdice, je motiviran s spodbudo, ki mu jo je dala vzgojiteljica ali učiteljica (Novljan, 1993,

str. 161). Notranja motivacija se povezuje s posameznikovo notranjo željo in zavzetostjo v neki aktivnosti, ne glede na to, ali ima aktivnost zunanjo vrednost. Notranje motivirano vedenje izhaja iz posameznikovega interesa in ne potrebuje nobene nagrade, razen spontane izkušnje posameznika, povezane z njegovim interesom in užitkom ob branju (Bucik, 2003, str. 113). Branje iz lastnega interesa ali uživanje v branju zaradi branja samega je nekaj, kar prinaša ugodje in je spodbuda za vseživljenjski bralni razvoj. Najbolj množična motivacijska oblika za branje v Koroški osrednji knjižnici je projekt branja za mlade *Bodi kul, beri ful*.

3.3.2 Knjižnične storitve v Koroški osrednji knjižnici

Koroška osrednja knjižnica spodbuja bralno motivacijo z različnimi načini, kot so že omenjen projekt branja za mlade *Bodi kul, beri ful*, v katerem sodelujejo mladi od 13. do 18. leta, nacionalni projekt *Rastem s knjigo 1, 2, Knjižne mišice* za najstnike, poletno branje *Poletnice* itd. Za mladostnike pripravlja/organizira še:

- večje tematske razstave;
- priložnostna srečanja s pisatelji, pesniki, ilustratorji;
- mesečne razstavne koticke *Moja naj knjiga*;
- priložnostne ustvarjalnice in raziskovalne delavnice;
- kreativne delavnice pisanja;
- *Iskanje knjižnega zaklada*;
- grajske »žaklčke« itd.

V sodobni informacijski družbi nam vsak dan prinese nov izziv, da knjige ne ostajajo same sebi namen, ampak da vedno znova iščemo prodorne poti med mlade. Med izzivi knjižnice je tudi vzpostavitev bralnega kluba. Po nekaterih slovenskih srednjih šolah so organizirani bralni klubi, ki popularizirajo branje in pogovor o prebranih knjigah, deljenje bralne izkušnje, razvedrilo. Dijaki se srečujejo večkrat na leto in se pogovarjajo o knjigah. Običajno se mentor in bralci vnaprej dogovorijo za en naslov na termin oziroma za eno temo, pri čemer sodelujoči preberejo različne knjige s skupno temo. Mladi bi se lahko povezali tudi z uporabniki v tretjem življenjskem obdobju in tako bi knjižnica vzpostavila bralni klub, ki bi temeljil na medgeneracijskem sodelovanju in medsebojni izmenjavi bralnih izkušenj.

3.4 KNJIŽNICA KOT MLADOSTNIKOM PRIJAZEN PROSTOR ZA PROMOCIJO BRANJA IN DRUŽENJA

V smernicah IFLE je kot spodbuda za branje, knjižnično ponudbo in zadrževanje v knjižnici poudarjena vloga prostora. Primerno oblikovan in prijazen prostor bo vabljev za otroke in mladostnike, željne branja, poslušanja zgodb in druženja (IFLA guidelines for library services to children aged 0–18, 2018).

Koroška osrednja knjižnica razmišlja o vzpostavitvi mladim prijazne točke – mladinske sobe. Ta bi jim lahko bila na voljo za branje, učenje, izobraževanje, srečanja s pisatelji, pesniki, ilustratorji, za samostojno ustvarjanje in druženje ob glasbi, filmih, računalnikih in družabnih igrah. Pri tem bi bilo smiselno mladim ponuditi možnost za vključevanje v razvoj storitev in postopkov ter jim zagotoviti povratne informacije o njihovem vplivu na neko storitev. V tej sobi je predvidena tudi IKT-oprema (računalniške delovne postaje, oprema za uporabo avdiovizualnega gradiva, možnost povezave z internetom ob uporabi lastnih naprav), s katero bi knjižnica med drugim poskrbela za promocijo e-knjig v spletni eKnjižnici Biblos ter dijakom omogočila izposajo s prenosnimi napravami (e-bralniki, tablicami, računalniki itd.).

4 KNJIŽNICA KOT AKTIVEN DEJAVNIK V DRUŽBENEM OKOLJU

Splošne knjižnice so kot generator kulturnega in socialnega kapitala pomembne institucije v lokalnih skupnostih in središča, ki ustvarjajo pogoje za razvoj posameznika in njegovo aktivno vključevanje v družbo. Knjižnična vloga izhaja iz poslanstva knjižnice in se konkretizira glede na potrebe lokalne skupnosti oziroma, kot je zapisal avtor Pirjevec (1940, str. 56) »moderni knjižničar mora upoštevati krajevne razmere«. Naloga knjižnice je, da kot javni zavod zadovoljuje potrebe občanov po informaciji, izobraževanju, kulturi in razvedrilu. V ta namen sistematično zbira knjižnično gradivo, ga strokovno obdeluje, hrani, predstavlja in daje v uporabo (Novljan, 1993, str. 174). Povezovalna vloga se kaže z izborom knjižničnega gradiva, odnosom osebja, prostorom in sodelovanjem z drugimi institucijami. Vedno večji ugled v lokalnem okolju pridobiva knjižnica tudi s kakovostno prireditveno dejavnostjo in raznovrstnimi knjižničnimi storitvami za mladostnike. Mlade generacije je treba aktivno spodbujati k branju, zato so pomembne promocija bralne kulture (tudi prek spleta in družbenih omrežij) in dejavnosti, ki se morajo prilagajati njihovim željam in potrebam. Vedno večji

poudarek je na organizaciji prireditvev, ki utrjujejo vlogo knjižnice kot središča družabnega in kulturnega življenja ter ciljno povezujejo prebivalce (Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice, 2018). Da bo bralna kultura čim bolj živa in blizu mladim, je torej smiselno v aktivnosti vključevati tudi nevladne in druge organizacije za prostočasne dejavnosti mladostnikov, npr. takšne, ki so usposobljene za razvijanje in izpopolnjevanje jezikovne zmožnosti govork in govorcev slovenščine (s svetovanjem, izobraževanjem, raziskovanjem), ter poskrbeti za interdisciplinarnost pristopov pri vzgajanju mladih bralcev, za dvig družbene kohezije ter napredek (ne)pridobitnih organizacij. Mladi bodo s sistemsko vključujočim pristopom knjižnice in lokalnih skupnosti postajali do kulture kritični, ustvarjalni, osebno izpopolnjeni in svobodni.

5 RAZISKAVA

Empirični oziroma praktični del naloge je sestavljen iz dveh delov, saj smo za pridobitev raziskovalnih podatkov uporabili kvantitativno in kvalitativno metodo, tj. anketo in intervju. V nadaljevanju so predstavljeni namen in cilj obravnavane tematike, raziskovalna vprašanja in hipoteze, metodologija in metode ter rezultati ankete in intervjujev.

5.1 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

Namen raziskave je bil raziskati, ali so mladostniki zadovoljni s knjižničnimi storitvami v Koroški osrednji knjižnici, ter ugotoviti, na kakšen način bi se jim lahko knjižničarji še bolj približali (pridobiti mnenja, stališča in predloge za morebitne izboljšave). Glede na to, da so mladostniki poseben izziv v mnogih slovenskih knjižnicah, bodo lahko rezultati raziskave služili tudi za nadaljnje primerjave in raziskovanja.

Z raziskavo smo želeli:

- pridobiti informacijo, katere storitve in dejavnosti nudijo splošne knjižnice na Koroškem mladostnikom;
- ugotoviti bralne in druge interese mladostnikov v povezavi s knjižnico, npr. poznavanje in percepcijo mladostnikov o kakovosti in vrednosti knjižničnih storitev ter zadovoljstvo s storitvijo (pridobiti povratne formalne informacije in nove predloge za izboljšanje dosedanje knjižnične ponudbe);

- pridobiti mnenja strokovnih knjižničarskih delavcev o obisku, ponudbi knjižničnih storitev in spodbujanju bralne kulture pri mladih;
- okrepiti sodelovanje mladostnikov s knjižnico ter povečati njihov obisk v knjižnici (povečana uporaba e-knjig in e-virov, povečanje števila dejavnosti/prireditev za mladostnike);
- ugotoviti, ali izobraževalne ustanove sodelujejo s knjižnico in na kakšen način (aktivno ali pasivno, na katerih področjih) itd.

Cilj raziskave je bil odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali mladostniki vedo, katere knjižnične storitve so na voljo v izbrani knjižnici? Obiskujejo prireditve, si izposojajo e-knjige ipd.? Ali se bolj poslužujejo tradicionalnih storitev? Je morda nepoznavanje storitev vzrok za neobiskovanje knjižnice?
- Ali mladostniki poznajo postavitev knjižničnega gradiva v enotah knjižnice? Ali si znajo sami priskrbeti gradivo (poznavanje COBISS-a, mCOBISS-a ipd.)?
- Kakšen vpliv ima izvajanje projektov na bralno pismenost in bralno kulturo mladih? Ali so npr. tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?
- Ali uporabniki dobijo dovolj informacij z načini promocije, ki jih uporablja knjižnica? Kje bi mladostnike najbolj dosegle informacije o storitvah? Na spletni strani? Družbenih omrežjih (Facebook, Instagram, Snapchat ipd.)?
- Ali bi prostor, namenjen tej skupini uporabnikov, z ustrezno postavitvijo gradiva in urejeno ponudbo pri mladih vzbudil večje zanimanje za obisk knjižnice in branje?
- Kaj bi mladostnike še privabilo v knjižnico?

Poskušali smo potrditi oziroma ovreči zastavljene hipoteze:

- Hipoteza 1: Branje knjig pri mladostnikih postaja vse bolj mimobežna dejavnost, kar vpliva na manjše število uporabnikov v knjižnici.
- Hipoteza 2: Mladostniki najpogosteje obiščejo knjižnico zaradi izposoje knjižničnega gradiva.
- Hipoteza 3: Pri iskanju gradiva se mladi najpogosteje obrnejo na knjižničarja.
- Hipoteza 4: Mladostniki si v največji meri izposojajo tiskane knjige, medtem ko ostaja raba e-knjig zanje manj zanimiva.

- Hipoteza 5: Sodelovanje izobraževalnih ustanov s knjižnico vpliva na večjo bralno aktivnost mladih in boljši obisk v knjižnici. Pri tem imajo zelo veliko vlogo učitelji.

5.2 METODOLOGIJA IN METODE

Pri zbiranju raziskovalnih podatkov smo uporabili vprašalnike – osebne in spletne ankete (priložnostno vzorčenje). Anketni vprašalnik (Priloga 1) smo pripravili s pomočjo orodja za spletno anketiranje 1KA oziroma 1KA Arnes. Anketna metoda nam omogoča zbiranje kvantitativnih podatkov, podatkov o stališčih, mišljenju, lastnostih ljudi, in sodi med kvantitativne metode. Vprašanja lahko postavljamo na različne načine in o različnih stvareh. V kratkem času nam omogoča zbrati veliko število podatkov določene enote oziroma vzorca (Ambrožič, 2005, str. 24). S pomočjo ankete smo želeli ugotoviti, kakšna sta poznavanje in percepcija mladostnikov o kakovosti in vrednosti knjižničnih storitev, ter pridobiti predloge za izboljšanje knjižnične ponudbe. Pri izvajanju tovrstnih raziskav moramo biti pripravljene na morebitne omejitve. Pri anketnih vprašalnikih, predvsem spletnih, se lahko zgodi, da anketiranec ne razume določenega vprašanja ali dela vprašalnika. Temu se je v določeni meri mogoče izogniti s predhodnim testiranjem vprašalnika, kar smo tudi izvedli.

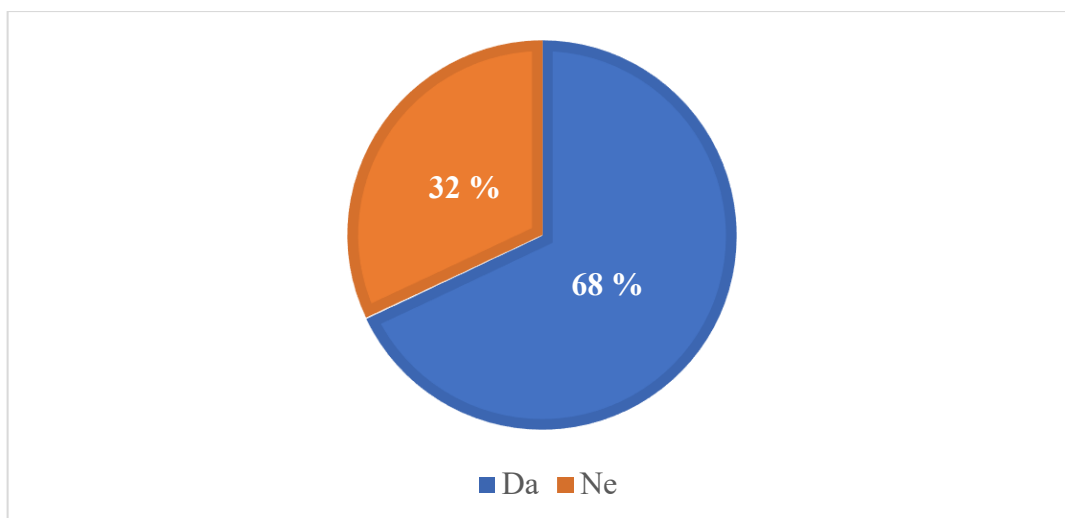
Raziskovalne podatke zbiramo zato, da preverimo naše hipoteze in odgovorimo na raziskovalna vprašanja, pri čemer nam je v pomoč tudi spraševanje s pomočjo standardiziranega vprašalnika. V okviru kvalitativnega raziskovanja smo se odločili, da bomo kot metodo zbiranja podatkov uporabili tudi intervju. Za intervju smo izbrali štiri strokovne knjižničarske delavke (mladinske knjižničarke), zaposlene v različnih splošnih knjižnicah na Koroškem, v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika, Knjižnici Ksaverja Meška Slovenj Gradec, Knjižnici Dravograd in Knjižnici Radlje ob Dravi. Z intervjuvankami smo vzpostavili stik prek telefona in jih vljudno vprašali, ali bi bile pripravljene sodelovati v raziskavi. Pritrdile so, zato je bil naslednji korak, da se odločimo, na kak način bi izvedli intervju: fizično ali z uporabo drugih medijev. Ta možnost je z razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologij in ob izrednih koronarnih razmerah v zadnjih letih postala prikladna in pogostejša. Za orodje smo izbrali elektronsko pošto in intervju izvedli asinhrono. Intervjuvankam smo sporočili, da nas lahko v primeru nejasnosti vprašanj kadarkoli kontaktirajo. Pripravili smo šest specifičnih vprašanj, povezanih z obravnavano tematiko. Vprašanja in njihovo zaporedje so bila vnaprej oblikovana, vprašanja so bila kratka, odprta in razumljiva. Naknadno so nam posredovale svoje strokovne poglede na

naša raziskovalna vprašanja. Primerjali smo jih in poudarili skupna tematska izhodišča, relevantna za raziskavo. Prek odgovorov intervjuvank smo pridobili vpogled v knjižnične storitve in dejavnosti za mladostnike, njihov obisk v knjižnicah ter kakšna je medinstitucionalna povezanost s knjižnico pri spodbujanju pozitivnega odnosa do branja.

5.3 REZULTATI ANKETE

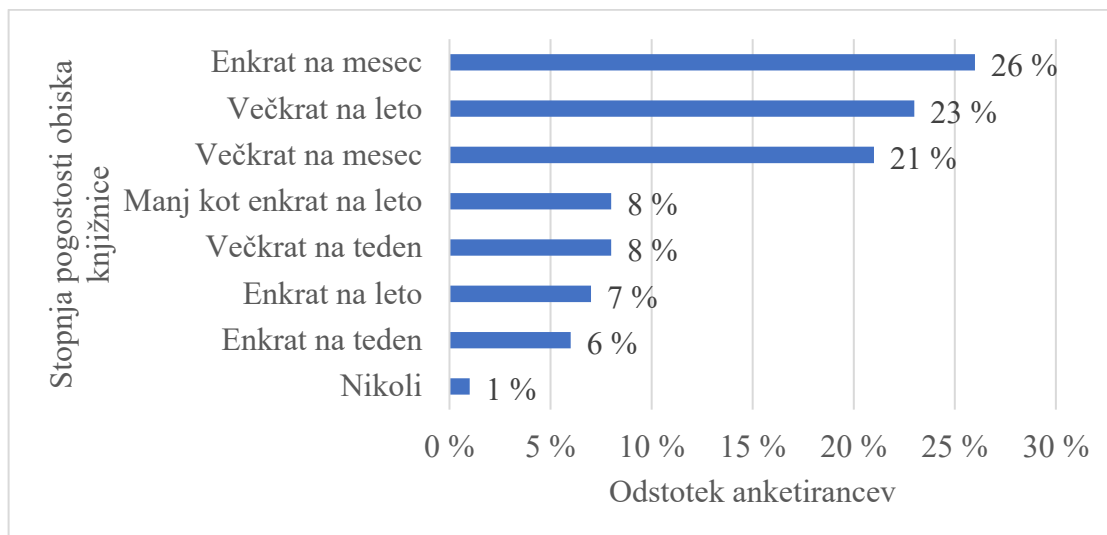
V družboslovnem raziskovanju je med najpogostejšimi oblikami zbiranja podatkov spraševanje/odgovarjanje v obliki ankete. Tudi mi smo pisno zbirali podatke na priložnostnem vzorcu koroških (še posebej ravenskih) osnovnošolcev in dijakov s pomočjo anketnega vprašalnika. Pri izpolnjevanju ankete smo se za pomoč obrnili na strokovno usposobljene osebe v šolstvu. Vprašalnik je bil namenjen mladostnikom, starim od 13 do 18 let. V elektronski in fizični obliki je bil na voljo za izpolnjevanje od 14. februarja do 8. marca 2023. Podatke s fizičnih vprašalnikov smo s pomočjo računalnika vnesli v odprtokodno aplikacijo 1KA oziroma 1KA Arnes. Nato smo rezultate s pomočjo omenjenega orodja za spletno anketiranje statistično obdelali in v programu Microsoft Excel na osnovi pridobljenih podatkov ustvarili grafikone, ki so smiselno razloženi v nadaljevanju.

Anketne vprašalnike je izpolnilo 128 anketirancev, 81 srednješolcev in 47 osnovnošolcev. Večina anketirancev je anketo rešila na telefonu (71 %), drugi so jo rešili na računalniku (19 %) in v fizični obliki (10 %), na tablici je ni rešil nihče. Anketa je bila sestavljena iz 16 vprašanj.

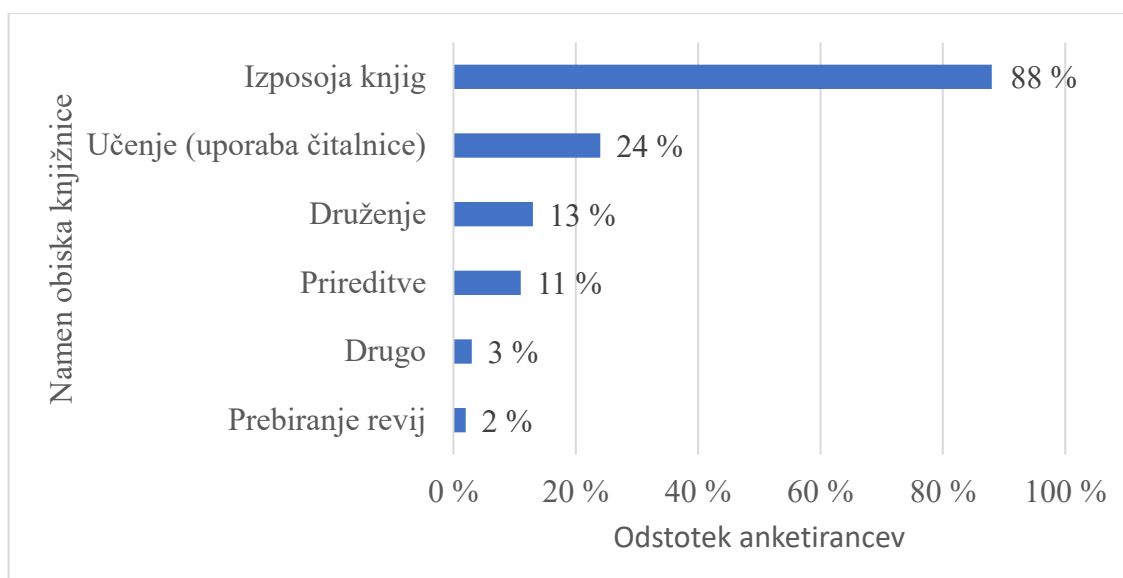
Slika 1: Razmerje med člani in nečlani knjižnice

Pri prvem vprašanju nas je zanimalo, kakšno je pri anketiranih razmerje med člani in nečlani Koroške osrednje knjižnice. Glede na to, da so mladostniki zaradi upada zanimanja za knjižnico poseben izziv, je rezultat ankete, da je članov knjižnice kar 68 % anketiranih, spodbuden. Rezultati so prikazani na Sliki 1.

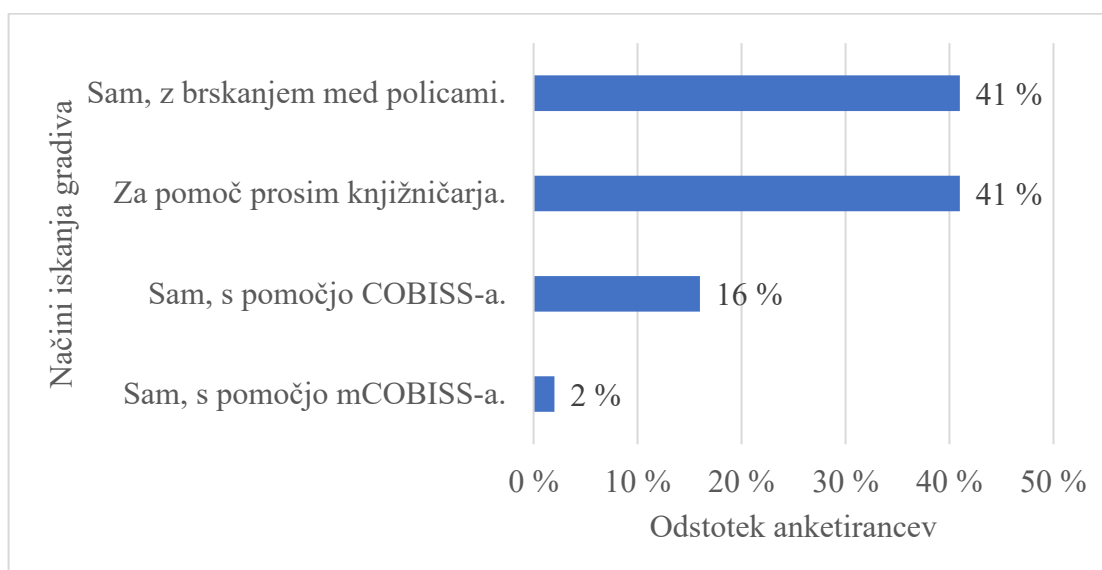
Slika 2: Pogostost obiska v knjižnici

Iz grafikona (Slika 2) je razvidno, da največ anketirancev (26 %) obišče knjižnico enkrat na mesec, 23 % jo obišče večkrat na leto, 21 % pa večkrat na mesec. Na srečo je le 1 % takih, ki nikoli ne obiščejo knjižnice.

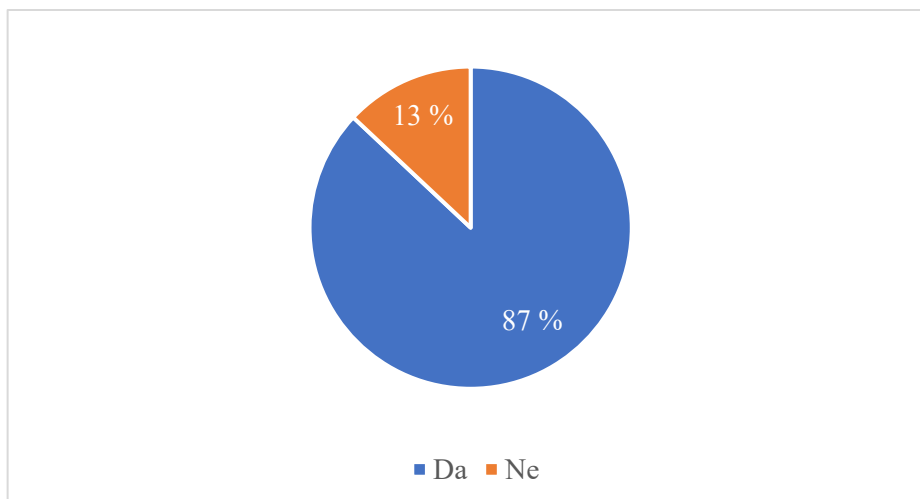
Slika 3: Namen obiska knjižnice

Pri vprašanju, kateri je najpogostejši razlog, da obišejo knjižnico, je bilo možnih več odgovorov. Ugotovili smo, da knjižnico večina anketiranih (88 %) obiše zaradi izposoje knjig, 24 % knjižnico koristi zaradi učenja (uporabe čitalnice) (Slika 3). Da knjižnice vedno bolj postajajo tudi kulturno in družabno središče kraja, je razvidno iz vnaprej določenih (druženje, prireditve) in tudi odprtih odgovorov (kavarna). Anketirancem smo namreč dali možnost, da so svoje namene zapisali v polje »Drugo«. Eden od anketirancev je dodal, da je razlog bralna značka, drugi pa, da zaenkrat še ni član naše knjižnice in »da nima kartice«.

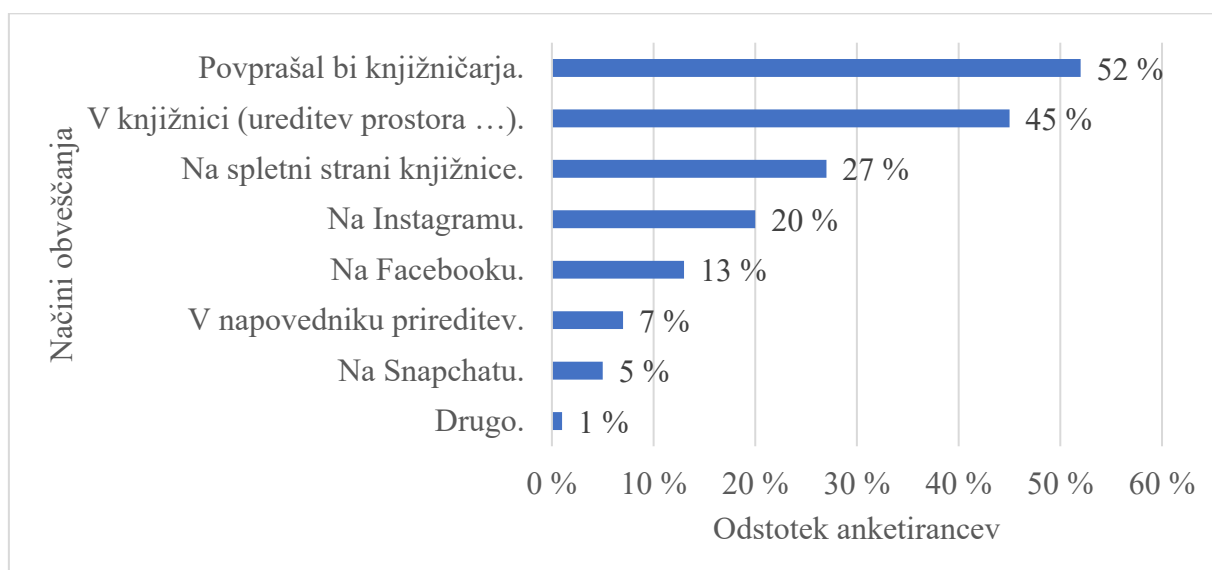
Slika 4: Načini iskanja knjižničnega gradiva

Z naslednjim vprašanjem smo želeli ugotoviti, katerega načina se anketiranci pri iskanju gradiva poslužujejo najpogosteje. Rezultati so prikazani na Sliki 4. Mlade je treba spodbujati k raziskovanju in samostojnemu iskanju informacij in gradiva, zato je dobrodošlo, da si kar 41 % anketiranih samostojno poišče gradivo med policami. Predvidevamo lahko, da poznajo postavitev knjižničnega gradiva v zbirki. Enak odstotek (41 %) za pomoč prosi knjižničarja. Ne preveč spodbuden pa je podatek, da si zna gradivo prek COBISS-a poiskati 16 % anketiranih, le 2 % pa znata to narediti prek mCOBISS-a, kar pomeni, da je treba v prihodnje informacijskemu opismenjevanju in predajanju osnov brskanja po vzajemnem knjižničnem informacijskem sistemu nameniti več časa in pozornosti.

Slika 5: Zadovoljstvo z dosegljivostjo informacij v knjižnici

Zanimalo nas je, ali anketiranci pridobijo dovolj informacij z načini promocije, ki jih ponuja knjižnica. Slika 5 prikazuje njihove odgovore. Večina (87 %) anketirancev trdi, da pridobi dovolj informacij z načini promocije, ki jih ponuja knjižnica, kar pomeni, da informacije dosežejo mladostnike oziroma da knjižnica ustrezno promovira svoje storitve in dejavnosti.

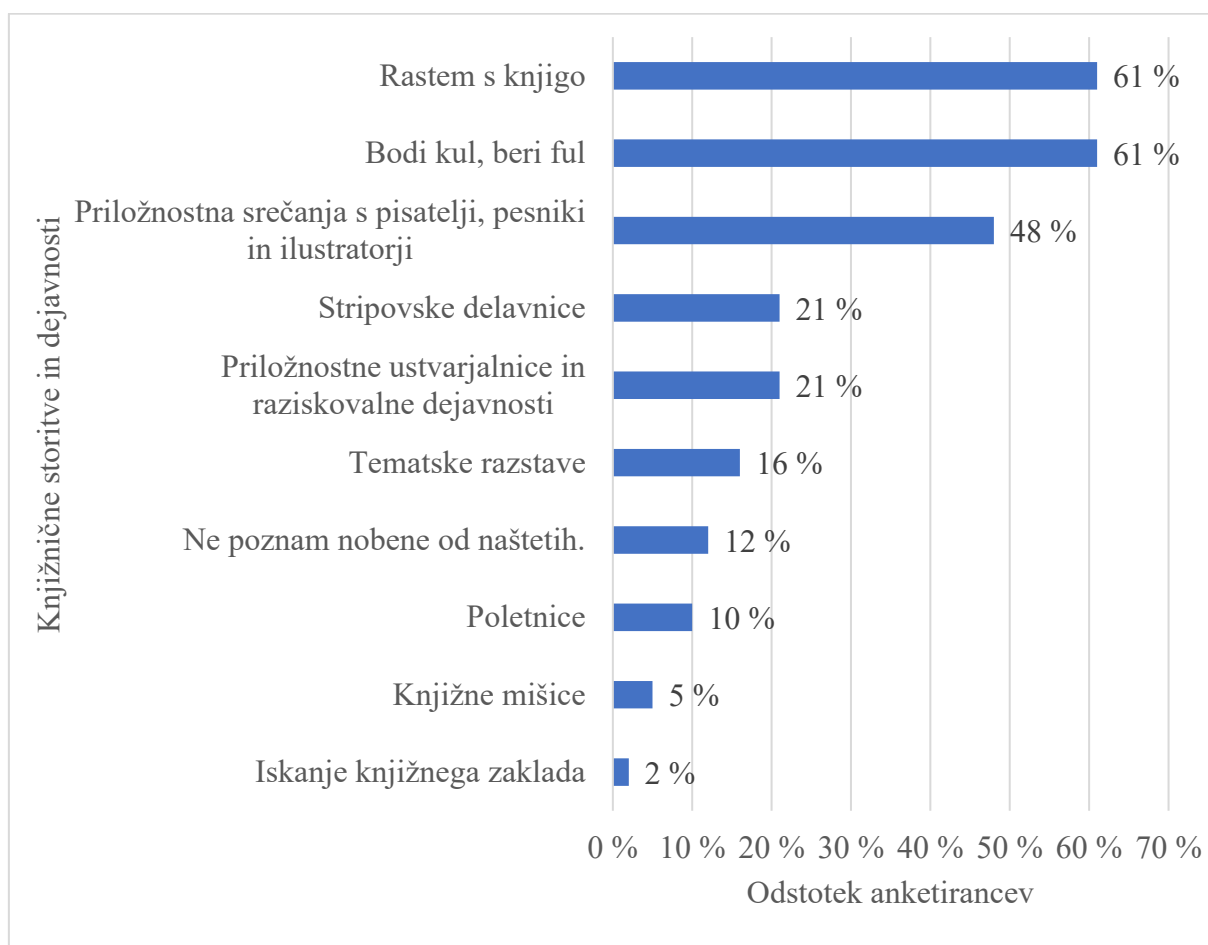

Slika 6: Viri informacij

Vprašanje, kje bi najprej opazili informacijo o knjižnični ponudbi, se navezuje na predhodno vprašanje. Možnih je bilo več odgovorov. Rezultati so prikazani na Sliki 6. Ugotovimo lahko, da bi največ anketiranih (52 %) za zadovoljitev informacijske potrebe najprej vprašalo knjižničarja. 45 % anketiranih bi informacijo pridobilo v knjižnici, kar pomeni, da bi se

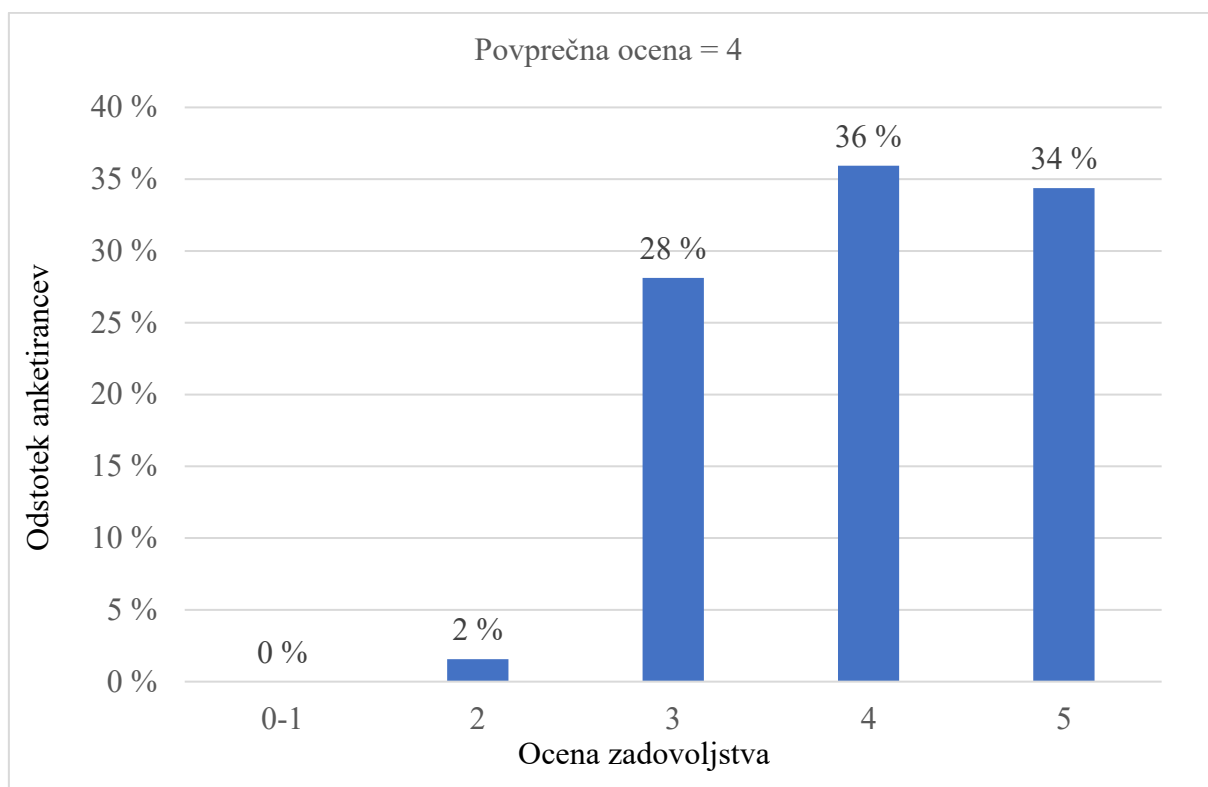
razgledali po prostoru, opazili in absorbirali informacije na plakatih, prospektih. Ta podatka razkrivata, da mladostniki več informacij opazijo, ko se fizično nahajajo v prostoru in so v neposrednem stiku s knjižničarji. Zanimivo, da bi jih več (27 %) prej obiskalo spletno stran knjižnice, kot da bi informacijo zasledili na družbenih omrežjih (Instagram, Facebook). Prek napovednika knjižnice bi informacije dosegle le 7 % anketiranih. Pri tem vprašanju je bil ponujen tudi odprt odgovor pod točko »Drugo«. Anketiranec je dopisal, da bi informacijo najprej pridobil od profesorice.

Slika 7: Poznavanje knjižničnih storitev in dejavnosti za mladostnike

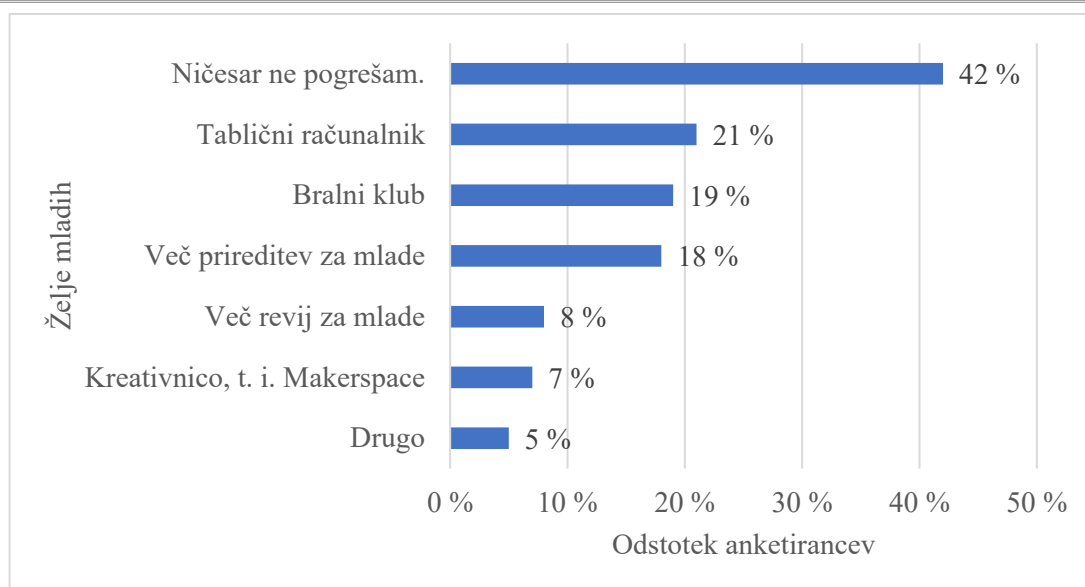
Slika 7 prikazuje bero knjižničnih storitev in dejavnosti, ki jih nudi Koroška osrednja knjižnica. Pri anketirancih smo preverjali njihovo poznavanje. Možnih je bilo več odgovorov. Največ jih pozna projekta za spodbujanje bralne kulture med mladostniki: projekt območnosti Bodi kul, beri ful (61 % anketiranih) in nacionalni projekt Rastem s knjigo (61 % anketiranih), kar je zelo razveseljivo. Sledijo priložnostna srečanja z besednimi in likovnimi ustvarjalci, priložnostne ustvarjalnice in raziskovalne dejavnosti, stripovske delavnice in tematske razstave.

12 % anketiranih ne pozna ničesar od naštetega. Anketiranci slabše poznajo Poletnice, Knjižne mišice in Iskanje knjižnega zaklada, ki se tradicionalno odvija v okviru knjižničnega festivala ČI-ČI – Zmeraj prinesi si koko!, kar pomeni, da je treba te dejavnosti mladim bolj približati.

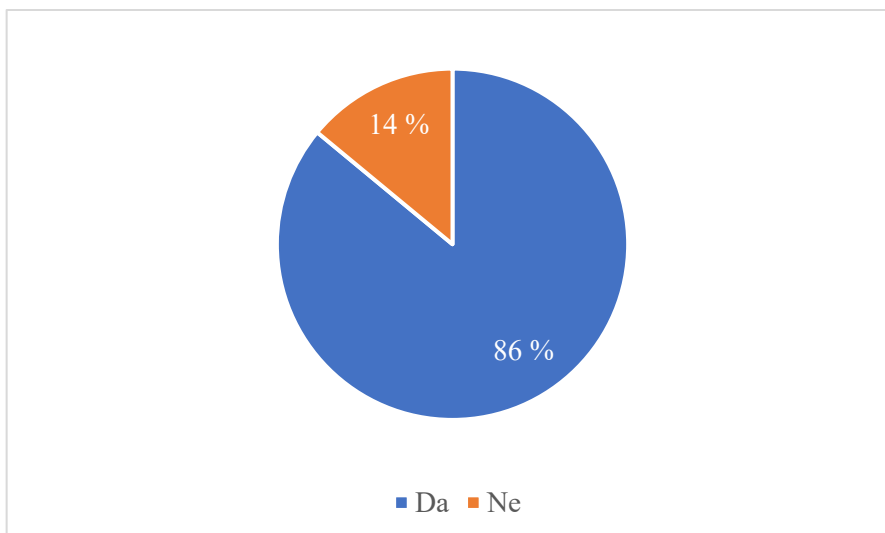
Slika 8: Ocena zadovoljstva s knjižničnimi storitvami

Pri naslednjem vprašanju nas je zanimalo, ali so anketiranci zadovoljni s knjižničnimi storitvami. Rezultati so prikazani na Sliki 8, ki potrjuje, da so anketiranci v povprečju zadovoljni s knjižničnimi storitvami (ocena 4). Zelo zadovoljnih (ocena 5) je 34 %, zadovoljnih (ocena 4) je 36 %, 28 % je srednje zadovoljnih (ocena 3), za 2 % anketiranih so knjižnične storitve in dejavnosti zadostne (ocena 2). Nihče ni nezadovoljen s storitvami in dejavnostmi (ocena 1). Glede na pridobljene podatke menimo, da knjižnico v prihodnje čaka mnogo izzivov, s katerimi bo zvišala prag zadovoljstva.

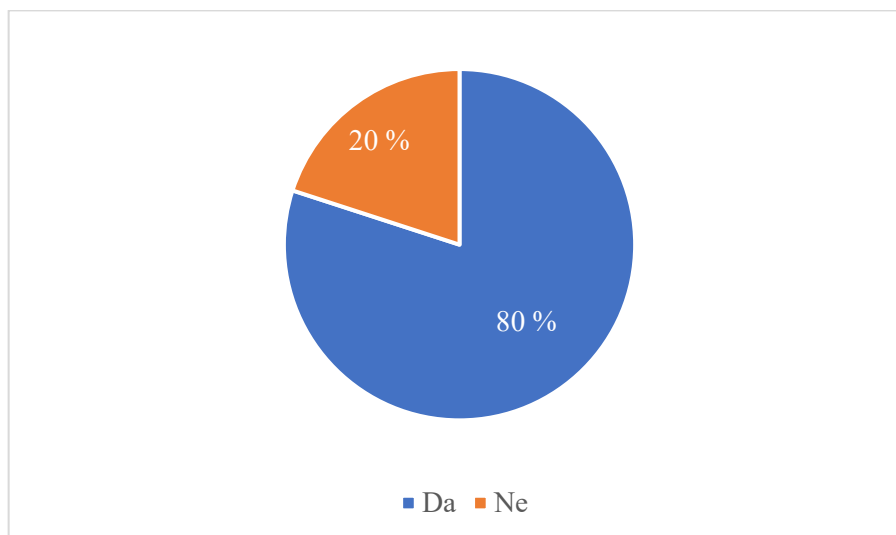
Slika 9: Predlogi za izboljšanje knjižnične ponudbe

Vprašanje, *kaj pogrešaš v knjižnici*, se navezuje na predhodno vprašanje o zadovoljstvu uporabnikov s knjižničnimi storitvami in dejavnostmi, saj želi knjižnica zadovoljiti čim več uporabnikov in jim glede na okoliščine omogočiti kar najboljše pogoje. Slika 9 prikazuje morebitne predloge za izboljšanje knjižnične ponudbe. Na voljo je bilo več odgovorov, anketiranci so lahko dodali tudi svoje predloge (pod Drugo). Največ (42 %) jih je odgovorilo, da ne pogreša ničesar. Preostalih 58 % v knjižnici nekaj pogreša, in sicer (padajoče glede na višino odstotka) prost dostop do tabličnega računalnika, vzpostavitev bralnega kluba, več prireditev za mlade, več revij za mlade in kreativnico oziroma »makerspace«. Če so anketiranci izbrali, da pogrešajo več revij za mlade, so lahko dopisali svoje predloge za revije. Trije anketiranci pogrešajo revije z najstniškimi vsebinami, revije o odraščanju in revijo Pil. Njihove želje bomo sporočili oddelku za nabavo/obdelavo. Glede revije Pil pa podatki iz kataloga COBIB kažejo na to, da je knjižnica naročena na to revijo in je dostopna mladim, zato je lahko ta njihov predlog povežemo z neuporabo/nepoznavanjem brskanja po knjižnično-informacijskem sistemu COBISS. Sedem anketirancev je dopisalo svoje predloge za izboljšanje knjižnične ponudbe. Štirje anketiranci bi si želeli več leposlovja v angleščini oziroma v tujih jezikih. Kot navajajo sami, pogrešajo »več popularnih angleških knjig«, »več angleških knjig, ki so aktualne«, »večji izbor leposlovja v angleščini«, »več knjig v tujih jezikih«. Eden je omenil, da pogreša »več mest za učenje«, drugi si želi »večjih napisov na oddelkih, saj je zvrsti knjig s komaj opaznimi napisi na policah težko najti«, tretji »čajanke v knjižnici«, kar lahko povežemo s predlogom za bralni klub. Vsi predlogi anketirancev so dobrodošli in bodo pripomogli k izboljšanju knjižničnih storitev.

Slika 10: Primernost sedanjega prostora za otroke in mladino

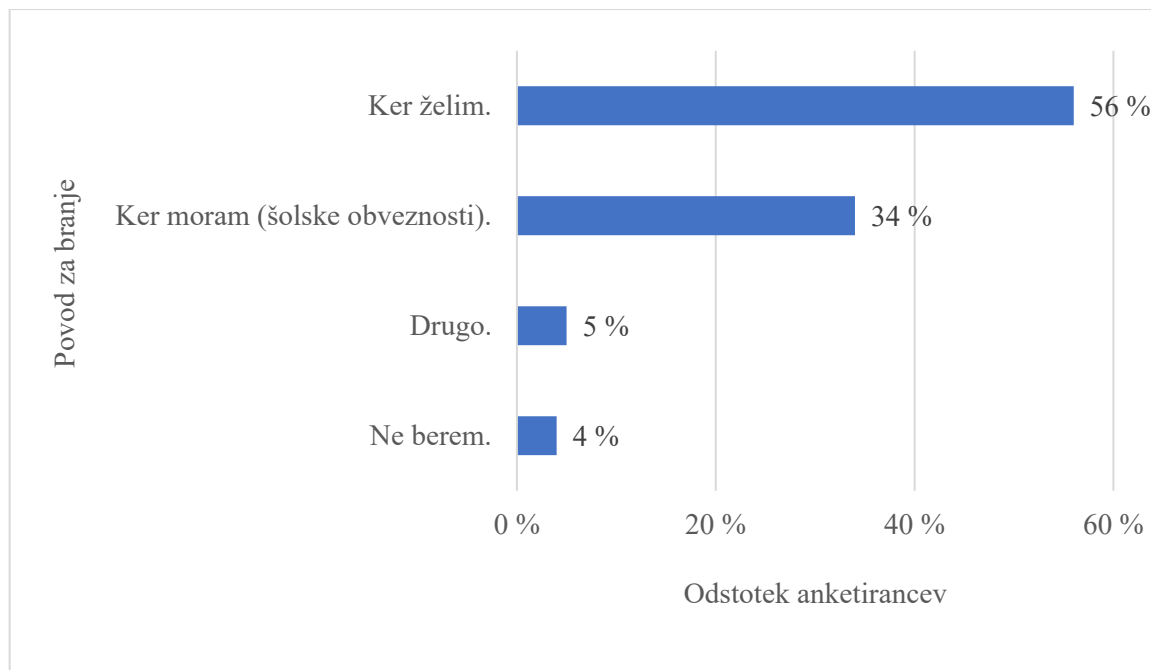
Primerno oblikovan in prijazen prostor je vabljev za otroke in mladostnike, željne branja, poslušanja zgodb in druženja, in ker Koroška osrednja knjižnica razmišlja o vzpostavitvi mladim prijazne točke (mladinske sobe), smo anketirance poprašali, ali se jim zdi sedanji prostor v Pionirski knjižnici Leopolda Suhodolčana primeren za mladostnike. Na osnovi rezultatov ankete (Slika 10) ugotavljamo, da je 86 % anketiranih zadovoljnih z dosedanjim prostorom.

Slika 11: Predlog prostora za mlade

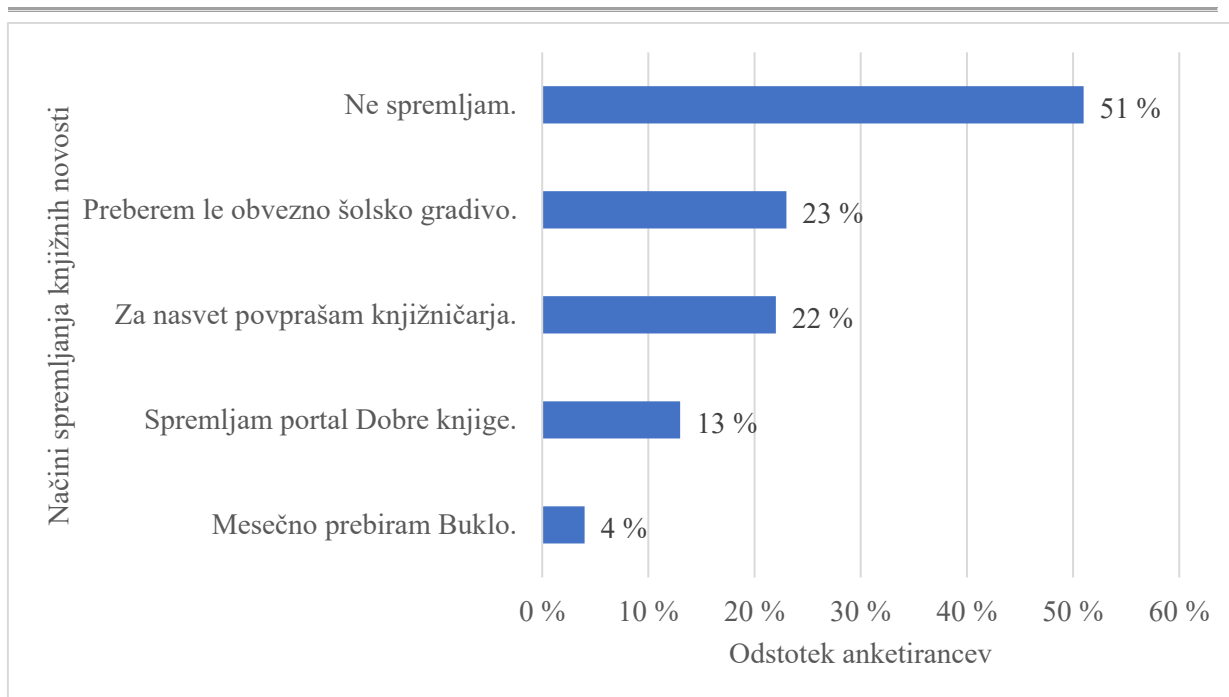
Z naslednjim vprašanjem smo še konkretizirali naše zanimanje za pripravo mladinske sobe, primerne za branje, učenje, izobraževanje, srečanja z besednimi in likovnimi ustvarjalci, za

samostojno ustvarjanje in druženje ob glasbi, filmih, računalnikih in družabnih igrah. 80 % anketiranih bi zahajalo v mladinsko sobo (Slika 11). Knjižnica ceni njihovo mnenje, ker želi mladim ponuditi možnost za vključevanje v razvoj storitev in postopkov ter jim zagotoviti povratne informacije o njihovem vplivu na neko storitev.

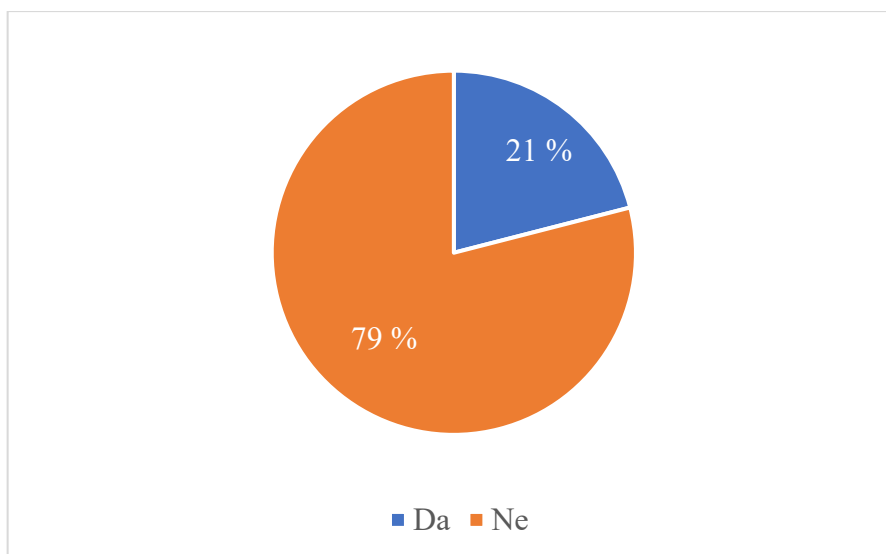
Slika 12: Povod za branje

Zanimalo nas je, zakaj mladi berejo (glej Slika 12). Pri tem je bil možen en odgovor. Dobra polovica (56 %) je odgovorila, da berejo, ker želijo. Manj, 34 %, jih bere zato, ker mora. Spodbudni so tudi njihovi odprti odgovori, pri katerih so zapisali sledeče: berem zato, »da si izboljšam besedni zaklad«, »ker moram in ker želim«, »ker moram (šola) in želim (zase)«, »berem večinoma samo med poletnimi počitnicami, drugače pa zaradi šolskih obveznosti«, »obožujem branje«, »včasih berem, včasih ne«. Le 4 % anketiranih ne bere. Branje iz lastnega interesa ali uživanje v branju zaradi branja samega je nekaj, kar prinaša ugodje in je spodbuda za vseživljenjski bralni razvoj.

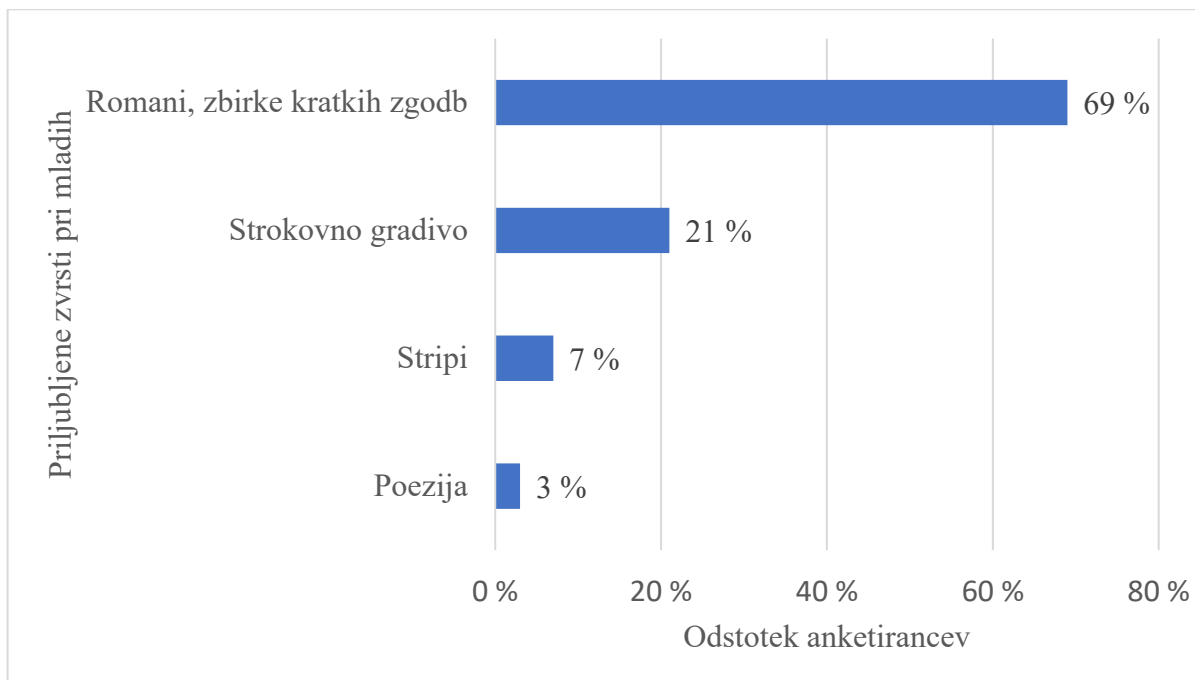
Slika 13: Spremljanje knjižnih novitet

Slika 13 prikazuje odgovore anketirancev na vprašanje, ali spremljajo knjižne novosti. Polovica (51 %) jih ne spremlja knjižnih novosti. 23 % jih prebere obvezno šolsko gradivo, 22 % se jih za knjižni nasvet obrne na knjižničarja. Nekaj jih spremlja portal Dobre knjige, manj jih pozna revijo Bukla. V prihodnje bi bilo mladostnikom smiselno predstaviti različne poti, prek katerih lahko pridejo do informacij o knjižnih novitetah.

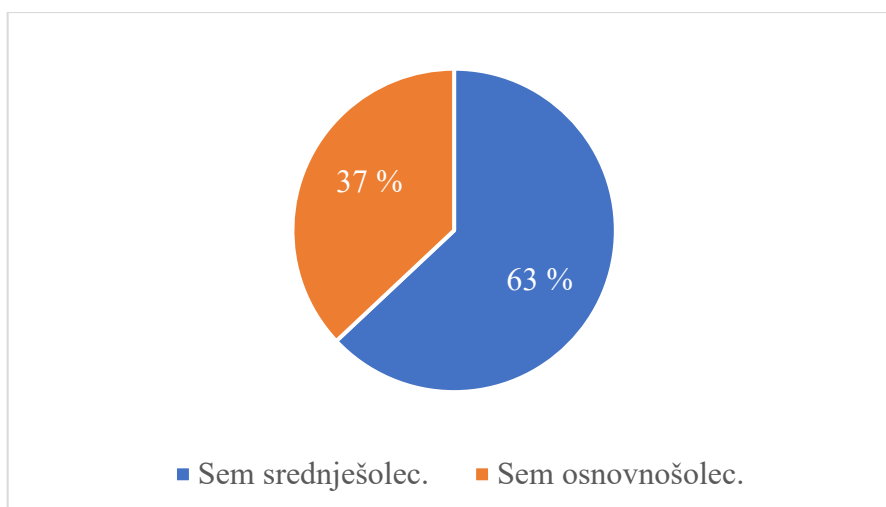
Slika 14: Poznavanje e-knjig

Iz odgovorov anketirancev (Slika 14) je razvidno, da se jih večina (79 %) ne poslužuje branja e-knjig (npr. prek Biblosa), iz česar lahko sklepamo, da jim je bližja izposoja klasičnih knjig v fizični obliki.

Slika 15: Najpogosteje izposojene zvrsti

Po pričakovanjih si mladi najpogosteje (69 %) izposojajo romane oziroma zbirke kratkih zgodb, iz rezultatov raziskave (glej Sliko 15) pa ugotovimo tudi, da jim sledi strokovno gradivo, nato stripi in nazadnje poezija.

Slika 16: Odstotek anketirancev glede na status

Za konec nas je zanimalo, kolikšno je razmerje med srednješolci in osnovnošolci, ki so sodelovali v raziskavi. Iz grafikona (Slika 16) je razvidno, da je v raziskavi sodelovalo 63 % dijakov in 37 % osnovnošolcev.

5.4 REZULTATI INTERVJUJEV

Za bolj kakovostne odgovore na naša raziskovalna vprašanja in preverjanja hipotez se nam je zdelo smiselno, da opravimo še intervjuje s strokovno usposobljenimi delavci. Intervjuje smo opravili s štirimi mladinskimi knjižničarkami, ki so želele ostati anonimne. Njihovo željo spoštujemo, saj se držimo načela, da je etika pred znanostjo. Knjižničar ima veliko vlogo pri spodbujanju bralne kulture, saj spremlja bralca na prehodu iz otroštva v odraslo dobo, zato je pomembno, da z mladostniki okrepi sodelovanje ter poveča njihov obisk v knjižnici. Na osnovi njihovih odgovorov v nadaljevanju prikazujemo skupna tematska izhodišča, aktualen pregled knjižničnih storitev in dejavnosti ter morebitne poti za nadgradnjo.

Obisk mladostnikov v knjižnici

Intervjuvanke se strinjajo, da so mladostniki tista uporabniška skupina, ki hodi v knjižnico najbolj poredko, premalo. Ena od njih meni, da je »branje pri mladih nekoliko v 'krizi'«, saj opaza, da so jim v tem obdobju zanimivejši »motilci«, ki ne zahtevajo pretiranega intelektualnega napora ali posebne koncentracije. Mladi, stari od 13 do 18 let, v povprečju vseh štirih knjižnic zavzemajo 19 % vseh uporabnikov knjižnice.

Namen obiska

Intervjuvanke ugotavljajo, da mladi v knjižnico najpogosteje prihajajo zaradi izposoje knjig in drugega gradiva. V veliki večini gre za obvezno šolsko branje (domače branje, bralno značko, seminarske naloge), nekateri prihajajo po knjige, ki so na priporočilnem seznamu zgibanke Bodi kul, beri ful. Redki berejo knjige za razvedrilo, za knjige po lastnem izboru potrebujejo veliko spodbude. Vedno pogosteje v knjižnico prihajajo tudi zaradi druženja in učenja pred in po šolskem pouku in v popoldanskem času. V knjižnici si poiščejo mirne kotičke, da naredijo domačo nalogo ali se pripravijo na skupno predstavitev pri določenem predmetu. Uporabljajo tudi IKT-opremo.

Spodbujanje bralne kulture in bralne pismenosti pri mladih

»Mladi imajo zelo radi, če se jih individualno nagovori in povabi k sodelovanju, in vredno se je potruditi za vsakega mladega bralca, saj branje v tem starostnem obdobju najbolj upade,« pravi intervjuvanka. Knjižnice uspešno sodelujejo z osnovnimi šolami pri raznih bralnih projektih, kot so Rastem s knjigo, Čajanke s knjigo, Knjižne mišice (aktivne igre s knjigami za mlade), raziskovalne delavnice (spoznavanje domoznanstva s pomočjo knjižničnega gradiva in interneta), Postani knjižničar za en dan (trije najboljši bralci zadnje triade so prišli v knjižnico, kjer so spoznali različne faze dela v knjižnici), Poletnice (akcija poletnega branja), Počitalci – počitniški bralci, Bodi kul, beri ful itd. A »najtežje je trenutno poiskati stik s srednjimi šolami, zato so zelo dobrodošle dopoldanske prireditve (srečanja z različnimi avtorji), saj so mladi v času pouka neizmerno bolj odzivni«, ugotavlja intervjuvanka. Intervjuvanke poudarjajo še pomembnost naj sodobnejše tehnologije in poti do branja, npr. z uporabo mCOBISS-a, Biblosa, Audibooka, poznavanje portala Dobre knjige itd.

Intervjuvanka omenja, da »če učenci ne morejo obiskati knjižnice zaradi oddaljene lokacije, jih obiščemo mi in jim predstavimo naše storitve. Veliko se povezujemo z ranljivimi skupinami, starejšimi, slepimi in slabovidnimi ter gluhi.« S povabilom mladih na predavanja in druženja postanejo njihova srečanja medgeneracijska. V eni od knjižnic so poskusili z bralnim klubom za mlade, v katerega so želeli vključiti psihoterapevko, a žal ni bilo zanimanja. Z novim letom poskušajo koncept bralnega kluba razširiti na vse starostne skupine.

Vpliv bralnih projektov na branje mladih

Intervjuvanke opažajo, da imajo danes mladi mnogo interesnih dejavnosti, naporov, zaradi česar je težko organizirati npr. bralne klube v popoldanskem času. Pri večini je »knjiga prva stvar, ki jo odložijo«. Ena od njih dodaja, da »mladim v tem starostnem obdobju ni smiselno nalagati še več dela, zato je bolje projekte uskladiti in jih tako motivirati«. Druga dodaja, da je najbolj smiselno sodelovati z učitelji, saj mlade poznajo, zato bo »nežna spodbuda« z njihove strani imela nanje največji vpliv. Prav tako sta zelo pomembna sodelovanje in izmenjava izkušenj med knjižnicami na nekem območju, saj vsaka knjižnica prilagodi izvajanje skupnih projektov glede na svoje bralce in okolje. Mladi, ki sodelujejo pri bralnih projektih, so že redni obiskovalci knjižnic oziroma zaradi njih to postanejo. Zelo veliko jim pomeni čas, ki jim ga posvetimo knjižničarji.

Prostor za mlade

V dveh knjižnicah nimajo posebnega prostora za mlade, a »imajo kotičke, kjer se mladi počutijo sprejete, sproščene in varne«. V teh lahko berejo, koristijo proste računalnike, poskrbljeno je za glasbo, družabne igre itd. V eni od knjižnic poseben kotiček za mlade imajo, a je brez IKT-opreme. Pravijo, da »niti ni potrebna«. V ta prostor vedno pogosteje prihajajo skupine, v katerih je 3–5 osnovnošolcev. Ti se »udobno namestijo, včasih se učijo ali delajo domačo nalogo, običajno pa gre za preprosto druženje – se pogovarjajo, šalijo, si ogledujejo posnetke na spletu ...« Srednješolci se v tem prostoru ne zadržujejo, v knjižnico prihajajo samo po obvezno šolsko branje. V eni knjižnici pa imajo v načrtu, da bodo v prihodnje uredili mladinsko sobo oziroma prostor za druženje mladih.

Kaj bi mladostnike privabilo k večjemu obisku, izposoji

Intervjuvanka priznava, da jim je to vprašanje v knjižnici trenutno precejšen izziv, največ stavijo na bralne klube. Soočajo se z vprašanjem, »kako združiti ljubezen do vezane in nevezane besede z javnim nastopanjem (dramska interpretacija)«. Druga predlaga inovativne dejavnosti za mlade, kot so kvizi, »escape room«, kratke predstavitve knjižnih novosti na družbenih omrežjih ... Dve intervjuvanki pa menita, da ima ta starostna skupina uporabnikov v večini mnogo (preveč) obšolskih obveznosti, zato se »količina prebranih knjig verjetno ne bo povečala«. Naj bo knjižnica za mlade varno zatočišče in prostor, v katerem se lahko izrazijo in se počutijo sprejete. Prav tako je pomembno, da v knjižnici sledimo novostim in uvajamo sodobne digitalne storitve. Več pozornosti naj se nameni predšolskim otrokom in tistim, ki začenjajo samostojno brati, z besedami intervjuvanke: »Pripravimo jim obiske čim bolj prijetne in zanimive. Saj če bodo odraščali z zavestjo, da je knjižnica prijeten kraj (in branje prijetno opravilo), se bodo nekoč (ko zaključijo šolanje) tudi vrnili ter pripeljali v knjižnico še svoje otroke, pa tudi starše.«

6 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Raziskovalne podatke smo zbirali zato, da lahko odgovorimo na zastavljena raziskovalna vprašanja ter preverimo naše hipoteze.

Hipoteza 1: Branje knjig pri mladostnikih postaja vse bolj mimobežna dejavnost, kar vpliva na manjše število uporabnikov v knjižnici. Hipotezo lahko potrdimo, saj je pri mladostnikih

opazen upad zanimanja za branje in obisk knjižnice, obiskovanje kulturnih prireditev itd. Pri njih so v ospredju drugi interesi, kar je deloma pogojeno s fazo odraščanja, uporništva, samoiskanja. Kot opaza tudi intervjuvanka, je pri večini »knjiga prva stvar, ki jo odložijo«. Intervjuvanke se strinjajo, da so mladi tista uporabniška skupina, ki hodi v knjižnico najbolj poredko in bere premalo. Glede na povprečje v štirih splošnih koroških knjižnicah mladostniki zavzemajo 19 % vseh uporabnikov knjižnice.

Hipoteza 2: Mladostniki najpogosteje obiščejo knjižnico zaradi izposoje knjižničnega gradiva.

Hipotezo lahko potrdimo, saj smo na osnovi anketnih vprašalnikov ugotovili, da knjižnico največ (88 %) mladih obišče zaradi izposoje knjig, 24 % knjižnico koristi zaradi učenja (uporaba čitalnice). Vedno bolj postaja družabno središče. Tudi iz intervjujev lahko razberemo, da mladi v knjižnico prihajajo predvsem po literaturo, ki jo obvezno potrebujejo. Kot opisuje knjižničarka, gre v veliki večini »za obvezno šolsko branje (domače branje, seminarske naloge), nekateri prihajajo po knjige, ki so na priporočilnem seznamu zgibanke Bodi kul, beri ful. Redki berejo knjige za razvedrilo.« Zanimivo je, da so anketiranci pri odprtem vprašanju zapisali tudi, da v knjižnici pogrešajo bralni klub, več prireditev za mlade, kreativnico oziroma »makerspace«, zato je smotrno, da o tem premislimo in še naprej premišljeno načrtujemo razvoj bralne kulture pri mladih.

Hipoteza 3: Pri iskanju gradiva se mladi najpogosteje obrnejo na knjižničarja. Hipotezo lahko

delno potrdimo, saj sta najvišja deleža pri izbranih odgovorih enaka, in sicer se 41 % anketiranih pri iskanju gradiva najpogosteje obrne na knjižničarja, prav tak odstotek (41 %) pa si tudi sam poišče gradivo med policami. Predvidevamo lahko, da poznajo postavitev knjižničnega gradiva v zbirki. Ne preveč spodbuden pa je podatek, da si zna gradivo prek COBISS-a poiskati 16 % anketiranih, le 2 % anketiranih pa prek mCOBISS-a. To pomeni, da je treba mlade v prihodnje bolj spodbujati k samostojnemu iskanju informacij, jim svetovati ter več časa nameniti bibliopedagoški dejavnosti (individualnemu izobraževanju), da bodo znali bolje dostopati do gradiva in informacijskih virov. Ob primerni spodbudi knjižničarja bo bralec hitreje postal samostojen uporabnik knjižnice.

Hipoteza 4: Mladostniki si v največji meri izposojajo tiskane knjige, medtem ko ostaja raba

e-knjig zanje manj zanimiva. Hipotezo lahko potrdimo, saj je iz rezultatov ankete razvidno, da se večina anketirancev (79 %) ne poslužuje branja e-knjig (npr. Biblosa), iz česar lahko

sklepamo, da jim je bližja izposoja tiskanih knjig. Potemtakem je treba v prihodnje bolj poučevati pismenosti in večšine iskanja informacij z uporabo tiskanih in e-virov ter spodbujati uporabo vseh vrst gradiva.

Hipoteza 5: Sodelovanje izobraževalnih ustanov s knjižnico vpliva na večjo bralno aktivnost mladih in boljši obisk v knjižnici. Pri tem imajo zelo veliko vlogo učitelji. Hipotezo lahko potrdimo. Knjižnice uspešno sodelujejo z osnovnimi in srednjimi šolami pri raznih bralnih projektih, kot so Rastem s knjigo, Bodi kul, beri ful, Knjižne mišice, Čajanke s knjigo, Postani knjižničar za en dan, Poletnice, Počitalci – počitniški bralci itd. Največ anketirancev pozna projekta za spodbujanje bralne kulture med mladostniki, projekt območnosti Bodi kul, beri ful (61 %) in nacionalni projekt Rastem s knjigo (61 %), kar je zelo razveseljivo. Zelo dobrodošle so dopoldanske prireditve, saj so mladi v času pouka neizmerno bolj odzivni. Zelo pomembna pa sta tudi sodelovanje in izmenjava izkušenj med knjižnicami na nekem območju in širše. Intervjuvanke poudarjajo: »Smisel in namen omenjenih knjižničnih dejavnosti je predvsem, da mladi v najstniškem obdobju vsaj ne izgubijo stika s knjižnico in knjižničnim prostorom, če že nikakor ne najdejo več časa za branje.« Pa tudi: »Absolutno se je sodelovanje pri projektih izkazalo kot uspešno, takrat jih najlažje in najbolj učinkovito nagovorimo, zato veliko časa namenimo zanimivi in izčrpni predstavitvi mladinske literature, razložimo, kaj je kvalitetna zgodba, katere so nagrajene knjige domačih ter tujih avtorjev in zakaj.« Tisti, ki sodelujejo pri bralnih projektih, so pogostejši obiskovalci knjižnice in zelo veliko jim pomeni čas, ki ga posvetimo samo njim.

Raziskava in spoznanja, ki smo jih pridobili, so pomembna za oroško osrednjo območno knjižnico, še posebej za razvoj mladinske dejavnosti ter spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture pri mladostnikih. Študija bo tudi dober primer za nadaljnje primerjave in raziskovanja v slovenskih knjižnicah.

Ugotovili smo, da je v knjižničnem prostoru zelo pomembna komunikacija, ki steče med informacijskim strokovnjakom in uporabnikom storitve, pa tudi na splošno imajo mladi zelo radi, če jih kdo individualno nagovori in povabi k sodelovanju. Če so strokovno usposobljene osebe projektu naklonjene in med seboj dobro sodelujejo, lažje navdušujejo otroke in mladostnike za branje. Glede na to, da s to skupino uporabnikov veliko časa preživijo učitelji, so lahko ti njihova »nežna« spodbuda in prepričljiv vzor.

Prav tako je za bralce nadvse pomemben užitek, ki jih spremlja ob branju, ter motivacija, ki jih spodbudi, da se naučijo brati in branju namenjajo del svojega časa. Mladi bodo s sistemsko vključujočim pristopom knjižnice in izobraževalnih ustanov postajali do kulture kritični, ustvarjalni, osebno izpopolnjeni in svobodni. Zato je pomembno, da jim skozi učinkovite in raznovrstne knjižnične storitve ter koristna sodelovanja še naprej vzbujamo interes za branje in ciljno stremimo k temu, da izoblikujejo pozitiven odnos do branja.

Padanje statistike članstva in izposoje je v zadnjem obdobju splošen trend v knjižnični dejavnosti, četudi so uporabniki zadovoljni s knjižničnimi storitvami. V našem primeru mladi, stari od 13 do 18 let, v povprečju vseh štirih knjižnic zavzemajo 19 % vseh uporabnikov knjižnice, povprečna ocena zadovoljstva anketirancev pa je 4. Glede na to, da si Koroška osrednja knjižnica želi povečati obisk in izboljšati storitve, predlagamo, da v prihodnje še bolj promovira knjižnične storitve in dejavnosti na način, ki je blizu mladim, jih seznaniti z različnimi načini obveščanja (spletna stran, Facebook, Instagram itd.), saj podatek, da bi npr. v mesečni napovednik knjižnice pogledalo le 7 %, ni ravno spodbuden. Prav tako rezultati ankete kažejo, da anketiranci slabše poznajo nekatere knjižnične storitve, npr. Poletnice, Knjižne mišice in Iskanje knjižnega zaklada, zato jih je treba mladim bolj približati. Poleg že obstoječih je treba uravnoteženo uvajati nove aktivnosti (različne delavnice), npr. v program dela vključiti tudi inovativnejše pristope, ki bodo spodbujali ljubezen do branja in literarnega ustvarjanja ter delo v skupinah ob uporabi IKT-tehnologije in e-platform.

Podatek, da si zna gradivo prek COBISS-a poiskati 16 % anketiranih in le 2 % anketiranih prek mCOBISS-a (Slika 4) nam sporoča, da mora knjižnica ob organiziranih obiskih knjižnice več časa nameniti veščinam iskanja informacij (postavitvi knjižničnega gradiva po UDK, brskanju po knjižničnem katalogu ipd.) in jih seznaniti z različnimi vrstami gradiva, tudi z e-knjigami, ki so jim, če upoštevamo rezultat ankete, da e-knjige pozna 21 % anketiranih (Slika 14), dokaj nepoznane.

Da bi prepoznali še več potreb ciljne skupine knjižničnih uporabnikov (identificirali njihove potrebe, zaznave, razmišljanja; odkrivali različna stališča in poglede na nekatere pojave) in natančneje ocenili kakovost knjižničnih storitev in dejavnosti, bi bilo za nadaljnje raziskovanje obravnavane tematike smiselno pridobiti raziskovalne podatke še z eno od kvalitativnih metod, tj. metodo fokusne skupine. V fokusnih skupinah bi lahko mladostnike poglobljeno spoznali in

z njimi soustvarili knjižnični prostor, v katerega bi z veseljem zahajali, in v njem nudili aktivnosti, ki bi bile dobro obiskane. Prav tako se zavedamo, da smo pri raziskavi uporabili majhen vzorec intervjuvancev (v raziskavo smo vključili štiri strokovno usposobljene osebe). Pri nadaljnjem raziskovanju bi lahko vzorec razširili, opravili polstrukturirane intervjuje v živo ter se z več vprašanji še bolj poglobili v raziskovalni problem. Pomembno je, da se pri mladostnikih dvigne zavest o pomenu branja in da jih knjižnica podpre z različnimi knjižničnimi storitvami in dejavnostmi. Že z anketo smo ugotovili, da pogrešajo bralni klub, več prireditev za mlade, kreativnico ipd. Prepričani smo, da lahko Koroška osrednja knjižnica z dobrim sodelovanjem in povezovanjem z izobraževalnimi ustanovami še naprej zadovoljuje potrebe te ciljne skupine uporabnikov ter skladno s finančnimi in prostorskimi zmogljivostmi stremi k izboljšavam in posodabljanju programa dela.

7 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Aupič, M., Brenčič, P., Fras Popović, S., Lesjak, B., Podbrežnik Vukmir, B., Vilar, P., Vodeb, G. in Zdravje, A. (2018). *Doseganje razvojnih usmeritev Standardov za splošne knjižnice, veljavnih v obdobju 2005–2017*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Blažič, M. M. in Štefan, A. (2011). Branja in pripovedovanja mladinske književnosti. V I. Vodopivec (ur.), *Zgodovina knjige in bralne kulture na Slovenskem* (str. 121–132). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije; Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Bošnjak, B. (2006). Mladi potrebujejo knjižnico: knjižna vzgoja v knjižnici. V D. Kramberger in M. Logar (ur.), *Splet znanja in domišljije: zbornik ob 50-letnici mladinskega knjižničarstva v Mariboru* (str. 79–88). Mariborska knjižnica.
- Bucik, N. (2003). Motivacija za branje. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 112–118). Mladinska knjiga.
- Caspe, M., Lopez, M. E. in McWilliams, L. (2016). *Public libraries: a vital space for family engagement*. Harvard Family Research Project.
http://www.ala.org/pla/sites/ala.org.pla/files/content/initiatives/familyengagement/Public-Libraries-A-Vital-Space-for-Family-Engagement_HFRP-PLA_August-2-2016.pdf

- Grilc, U. (2017). Razpoka v slovenski bralni kulturi: branje mladih kot največji izziv za vzpostavitev »dežele bralcev«. V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje. Sodelovanje. Skupnosti: ustvarimo državo bralcev* (str. 48–63). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Gujtman, M. (2015). Vloga splošne knjižnice v razvoju bralne pismenosti. V M. Miklavčič in A. Barle Lakota (ur.), *Za dvig bralne pismenosti* (str. 59–62). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo.
- Haramija, D. in Vilar, P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga*, 44(98), 5–16.
- IFLA guidelines for library services to children aged 0–18*. (2018). IFLA Library Services to Children and Young Adults Section. https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18.pdf
- Kmecl, M. (1976). *Mala literarna teorija: priročnik za učitelje slovenščine na osnovnih in srednjih šolah*. Borec.
- Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika. (2020). *Strateški načrt javnega zavoda Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem za obdobje 2021–2026*. https://www.knjiznica-ravne.si/wp-content/uploads/2021/05/STRATE%C5%A0KI_NA%C4%8CRT_KOK_2021_2026.pdf
- Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika. (2021). *Program izvajanja posebnih nalog osrednje območne knjižnice za leto 2022*. https://www.knjiznica-ravne.si/wp-content/uploads/2022/04/OOK_poziv_obrazec_2022.pdf
- Meden, A. (2015). Kako do boljše bralne pismenosti – predlogi staršev. V M. Miklavčič in A. Barle Lakota (ur.), *Za dvig bralne pismenosti* (str. 41–44). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; Zavod RS za šolstvo.
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*. (2019). Vlada Republike Slovenije. <https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
- Novljan, S. (1993). Vpliv knjižnice na branje – vpliv branja na njen razvoj. *Knjižnica*, 37(3), 161–176.
- Novljan, S. (2008). Izključeni iz zagat bralne kulture. *Knjižnica*, 52(4), 113–123.
- Novljan, S. (2018). Knjižničar informator, empatični povezovalc. *Knjižnica*, 62(1-2), 9–36.

Pirjevec, A. (1940). *Knjižnice in knjižničarsko delo*. Družba svetega Mohorja v Celju.

Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028). (2018).

Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. [http://mk.arhiv-](http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf)

[spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf](http://mk.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Direktorat_za_kulturno_dediscino/Knjiznicna_dejavnost/2018/NSKD_PRIPOROCILA_splosne_knjiznice_2018-2028_objava.pdf)

Vilar, P., Vodeb, G. in Bon, M. (2017). Proaktivna splošna knjižnica: slovenske splošne knjižnice, bralna pismenost in bralna kultura. V T. Bešter in D. Vovk (ur.),

Povezovanje. Sodelovanje. Skupnosti: Ustvarimo državo bralcev (str. 174–217).

Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Zakon o knjižničarstvu (Zknj-1). (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK,

92/2015. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO2442>

PRILOGA 1: Anketa o knjižničnih storitvah za mladostnike v Koroški osrednji knjižnici

Spoštovani! Sem Manja Miklavc, zaposlena v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika. Prijazno vas vabim k reševanju ankete, s katero bomo pridobili informacijo o vašem poznavanju knjižničnih storitev in dejavnosti, vašem zadovoljstvu s storitvami, morebitne predloge za izboljšanje itd. Anketa je anonimna in bo vzela največ pet minut vašega časa. Uporabljeni izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske. Za odgovore se vam najlepše zahvaljujemo.

1. Ali si včlanjen v Koroško osrednjo knjižnico dr. Franca Sušnika?

- a) Da
- b) Ne

2. Kako pogosto obišeš knjižnico?

- a) Večkrat na teden
- b) Enkrat na teden
- c) Večkrat na mesec
- d) Enkrat na mesec
- e) Večkrat na leto
- f) Enkrat na leto
- g) Manj kot enkrat na leto
- h) Nikoli

3. Kateri je najpogostejši razlog, da obišeš knjižnico?

- a) Izposoja knjig
- b) Prebiranje revij
- c) Prireditve
- d) Druženje
- e) Učenje (uporaba čitalnice)
- f) Drugo _____

4. Kako si v knjižnici poiščeš gradivo?
  - a) Sam, s pomočjo COBISS-a.
  - b) Sam, s pomočjo mCOBISS-a.
  - c) Sam, z brskanjem med policami.
  - d) Za pomoč prosim knjižničarja.

5. Ali dobiš dovolj informacij z načini promocije, ki jih ponuja knjižnica?
  - a) Da
  - b) Ne

6. Kje bi najprej opazil informacijo o knjižnični ponudbi?
  - a) Povprašal bi knjižničarja.
  - b) V napovedniku prireditvev Koroške osrednje knjižnice
  - c) V knjižnici (ureditev prostora, plakati, prospekti)
  - d) Na spletni strani knjižnice
  - e) Na Facebooku
  - f) Na Instagramu
  - g) Na Snapchatu
  - h) Drugo _____

7. Katere knjižnične storitve in dejavnosti za mladostnike, ki jih nudi Koroška osrednja knjižnica, poznaš?
  - a) Priložnostna srečanja s pisatelji, pesniki in ilustratorji
  - b) Priložnostne ustvarjalnice in raziskovalne dejavnosti
  - c) Stripovske delavnice
  - d) Tematske razstave
  - e) Knjižne mišice
  - f) Bodi kul, beri ful
  - g) Rastem s knjigo
  - h) Akcijo poletnega branja Poletnice
  - i) Iskanje knjižnega zaklada
  - j) Ne poznam nobene od naštetih.

8. Ali si zadovoljen s storitvami, ki jih nudi knjižnica?

- a) Zelo sem zadovoljen (ocena 5).
- b) Sem zadovoljen (ocena 4).
- c) Srednje sem zadovoljen (ocena 3).
- d) Zadostno sem zadovoljen (ocena 2).
- e) Nisem zadovoljen (ocena 1).

9. Kaj pogrešaš v knjižnici?

- a) Tablični računalnik
- b) Več prireditev za mlade (npr. pogovori o aktualnih temah)
- c) Več revij za mlade

Tvoj predlog za revije _____

- d) Bralni klub
- e) Kreativnico/»makerspace«
- f) Ničesar ne pogrešam.
- g) Drugo _____

10. Ali je sedanji prostor na oddelku za otroke in mladino primeren za vas, mladostnike?

- a) Da
- b) Ne

11. Če bi imeli v knjižnici svoj prostor za mlade (npr. mladinsko sobo), ali bi vanjo zahajal?

- a) Da
- b) Ne

12. Zakaj bereš?

- a) Ker moram (šolske obveznosti).
- b) Ker želim.
- c) Ne berem.
- d) Drugo _____

13. Na kak način spremljaš knjižne novosti?

- a) Mesečno prebiram Buklo.
- b) Spremljam portal Dobre knjige.
- c) Za nasvet povprašam knjižničarja.
- d) Preberem le obvezno šolsko gradivo.
- e) Ne spremljam.

14. Ali se poslužuješ branja e-knjig (npr. Biblosa)?

- a) Da
- b) Ne

15. Kaj si največkrat izposodiš?

- a) Romane, zbirke kratkih zgodb
- b) Poezijo
- c) Stripe
- d) Strokovno gradivo

16. Starost

- a) Sem osnovnošolec.
- b) Sem srednješolec.

Najlepša hvala za vaš čas in sodelovanje.

PRILOGA 2: Intervjuji z mladinskimi knjižničarkami

VPRAŠALNIK ZA INTERVJU

Knjižničar ima veliko vlogo pri spodbujanju bralne kulture, saj spremlja bralca na prehodu iz otroštva v odraslo dobo, zato je pomembno, da z mladostniki okrepi sodelovanje ter poveča njihov obisk v knjižnici. Z željo po izmenjavi izkušenj in z dobrim sodelovanjem med knjižnicami bomo lahko knjižnične storitve nadgradili in izboljšali.

1. Ali mladi pogosto prihajajo v knjižnico? Kolikšen odstotek vseh uporabnikov vaše knjižnice predstavljajo mladi, stari od 13 do 18 let?
2. Kateri je najpogostejši vzrok njihovega obiska?
3. Na kakšne načine spodbujate bralno kulturo in bralno pismenost pri mladih? S katerimi knjižničnimi aktivnostmi (npr. sodelovanjem pri projektih, prirejanjem prireditev) jih nagovarjate?
4. Kakšen vpliv ima izvajanje projektov, kot je projekt območnosti Bodi kul, beri ful, na bralno kulturo in bralno pismenost mladih? Ali so tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?
5. Ali imate morda v knjižnici poseben prostor, ki ga lahko mladi koristijo za druženja ob knjigah, glasbi, računalnikih, družabnih igrah?
6. Imate morda še kakšen predlog, kaj bi mladostnike spodbudilo k večjemu obisku, izposoji?

Za odgovore se vam najlepše zahvaljujemo.

ODGOVORI INTERVJUVANK

INTERVJUVANKA 1:

1. Ali mladi pogosto prihajajo v knjižnico? Kolikšen odstotek vseh uporabnikov vaše knjižnice predstavljajo mladi, stari od 13 do 18 let?

Opažamo, da mladi premalo zahajajo v knjižnico. Mladi, stari od 13 do 18 let, predstavljajo približno 15 % vseh uporabnikov.

2. Kateri je najpogostejši vzrok njihovega obiska?

Najpogostejši vzrok obiska je izposoja gradiva, ki ga potrebujejo za domače branje ali bralno značko. Pri branju po lastni izbiri potrebujejo veliko spodbude. V knjižnici najdejo mirne koticke za učenje, na voljo sta jim tudi čitalnici.

3. Na kakšne načine spodbujate bralno kulturo in bralno pismenost pri mladih? S katerimi knjižničnimi aktivnostmi (npr. sodelovanjem pri projektih, prirejanjem prireditev) jih nagovarjate?

Za mlade pripravljamo raziskovalne delavnice, na katerih s pomočjo knjižničnega gradiva in interneta raziskujejo predvsem domoznansko področje. Zelo smo zadovoljni z odzivom na projekt Bodi kul, beri ful, kjer poleg promocije branja seznanjamo mlade s kakovostno literaturo.

Prostočasno branje spodbujamo z akcijo poletnega branja, ki smo jo poimenovali Poletnice. Naš cilj je, da med poletnimi počitnicami namenijo vsak dan vsaj pol ure časa za branje, njihova naloga pa je, da na letak s prijavnico, ki ga dobijo v vseh enotah KOK, napišejo seznam prebranega in ga oddajo v knjižnici. V septembru organiziramo zaključno prireditev s podelitvijo nagrad za najboljše bralce.

Vsako leto v vseh koroških splošnih knjižnicah organiziramo Knjižne mišice, to so aktivne igre s knjigami za mlade. Smisel in namen teh in drugih podobnih dejavnosti je predvsem, da mladi v najstniškem obdobju vsaj ne izgubijo stika s knjižnico in knjižničnim prostorom, če že nikakor »ne najdejo več časa za branje« ... Kot nagrado za sodelovanje za mlade organiziramo priložnostna srečanja s pisatelji, pesniki, ilustratorji.

4. Kakšen vpliv ima izvajanje projektov, kot je projekt območnosti Bodi kul, beri ful, na bralno kulturo in bralno pismenost mladih? Ali so tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?

Projekt Bodi kul, beri ful dobro vpliva na bralno kulturo mladih. Po večini so tisti, ki se odločijo za sodelovanje, že redni obiskovalci knjižnic. Sigurno pa je nekaj tudi takih, ki zaradi bralnega projekta to postanejo.

5. Ali imate morda v knjižnici poseben prostor, ki ga lahko mladi koristijo za druženja ob knjigah, glasbi, računalnikih, družabnih igrah?

V naši knjižnici imamo v načrtu urediti mladinsko sobo oziroma prostor, v katerem bi se mladi družili, vendar do realizacije žal še ni prišlo.

6. Imate morda še kakšen predlog, kaj bi mladostnike spodbudilo k večjemu obisku, izposoji? Z inovativnimi dejavnostmi za mlade (kvizi, »escape room«, kratkimi predstavami knjižnih novosti na družbenih omrežjih ...).

INTERVJUVANKA 2:

1. Ali mladi pogosto prihajajo v knjižnico? Kolikšen odstotek vseh uporabnikov vaše knjižnice predstavljajo mladi, stari od 13 do 18 let?

Dejstvo je, da je branje pri mladih nekoliko v »krizi«, saj je ogromno drugih lažje dostopnih in za njih zanimivejših »motilcev«, ki ne zahtevajo kakšnega posebnega intelektualnega napora, niti posebne koncentracije. Ta populacija zavzema mogoče 17 % vseh uporabnikov.

2. Kateri je najpogostejši vzrok njihovega obiska?

Prihajajo predvsem po literaturo, ki jo obvezno potrebujejo. So pa seveda svetle izjeme, ki še vedno radi in veliko berejo. Smo pa opazili, sploh v osnovni šoli, da jim knjižnica predstavlja primeren prostor za druženje po pouku, ko je treba narediti domačo nalogo ali kakšno skupno predstavitev pri določenem predmetu. Tudi študentje uporabljajo naše prostore za študij.

3. Na kakšne načine spodbujate bralno kulturo in bralno pismenost pri mladih? S katerimi knjižničnimi aktivnostmi (npr. sodelovanjem pri projektih, prirejanjem prireditev) jih nagovarjate?

Absolutno se je sodelovanje pri projektih izkazalo kot uspešno, takrat jih najlažje in najbolj učinkovito nagovorimo, zato veliko časa namenimo zanimivi in izčrpni predstavitvi mladinske literature, razložimo, kaj je kvalitetna zgodba, katere so nagrajene knjige domačih ter tujih avtorjev in zakaj. Skušamo čimbolj sodelovati z vrtni (skupni projekti) in osnovnimi šolami (bibliopedagoške ure in druga sodelovanja). Priznamo, da je trenutno najtežje poiskati stik s srednjimi šolami, zato so mogoče zelo dobrodošle dopoldanske prireditve (srečanja z različnimi avtorji). Skratka, v času pouka so odzivni, popoldne se število udeležencev občutno zmanjša.

4. Kakšen vpliv ima izvajanje projektov, kot je projekt območnosti Bodi kul, beri ful, na bralno kulturo in bralno pismenost mladih? Ali so tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?

Definitivno projekt nagovori dobre bralce, to so tisti otroci, ki sodelujejo pri marsičem in so verjetno obremenjeni bolj intenzivno kot vsi ostali. Zato je tako težko organizirati bralne klube za mlade v popoldanskem času. So pa to nesporno naši bralci in posledično seveda obiskovalci. To pomeni, da vzamejo knjigo in gredo. Vsekakor pa pozdravljam take in podobne projekte za mlade, ki so povezani s knjigo, branjem, knjižnico ...

5. Ali imate morda v knjižnici poseben prostor, ki ga lahko mladi koristijo za druženja ob knjigah, glasbi, računalnikih, družabnih igrarh?

Kot smo omenili že na začetku, postaja knjižnica socialni prostor za določeno skupino mladih, kjer se lahko družijo (seveda pod določenimi pogoji), berejo, koristijo proste računalnike,

poskrbimo tudi za glasbo in kakšno družabno igro. Nimamo sicer čisto določenega prostora, ki je namenjen temu, ga pa prilagodimo.

6. Imate morda še kakšen predlog, kaj bi mladostnike spodbudilo k večjemu obisku, izposoji?

Odkrito povedano, je to trenutno v naši knjižnici največji izziv – kako pridobiti mladostnike, jih navdušiti za branje ... Iskali smo možnosti v različnih bralnih klubih, trenutno smo v dogovoru z osebo, ki obvlada javno nastopanje in se dogovarjamo, kako združiti ljubezen do vezane in nevezane besede z javnim nastopanjem (dramska interpretacija).

INTERVJUJAVKA 3:

1. Ali mladi pogosto prihajajo v knjižnico? Kolikšen odstotek vseh uporabnikov vaše knjižnice predstavljajo mladi, stari od 13 do 18 let?

Mladi v tem starostnem obdobju predstavljajo okoli 25 % vseh uporabnikov knjižnice.

2. Kateri je najpogostejši vzrok njihovega obiska?

V tem obdobju si mladi izposojajo predvsem knjige o odraščanju, gradivo za šolske obveznosti (domače branje, seminarske naloge). Sodelujejo v projektih, ki jih izvajamo (Rastem s knjigo, Bodi kul, beri ful, Knjižne mišice). Velik odstotek obiskovalcev predstavljajo mladi, ki obiskujejo knjižnico zaradi druženja in učenja pred in po šolskem pouku in v popoldanskem času. Uporabljajo tudi našo IKT-opremo.

3. Na kakšne načine spodbujate bralno kulturo in bralno pismenost pri mladih? S katerimi knjižničnimi aktivnostmi (npr. sodelovanjem pri projektih, prirejanjem prireditev) jih nagovarjate?

Mladi imajo zelo radi, če se jih individualno nagovori in povabi k sodelovanju. Tako da se je vredno potruditi za vsakega mladega bralca, saj branje v tem starostnem obdobju najbolj upade. Zelo pomembno je, da jim nudimo najsodobnejšo tehnologijo in poti do branja (uporaba mCOBISS-a in Biblosa). Po izvedbi zgoraj omenjenih projektov vedno opazimo, da se dvigne uporaba spletnih orodij, ki so mladim blizu. Ob posameznih obiskih, ko mladi iščejo šolsko gradivo, jim je treba predstaviti, kaj vse jim omogoča knjižnica.

Sodelujemo tudi z osnovnima šolama v občini. Če učenci ne morejo obiskati knjižnice zaradi oddaljene lokacije, jih obiščemo mi in jim predstavimo naše storitve. Veliko se povezujemo z ranljivimi skupinami, starejšimi, slepimi in slabovidnimi ter gluhi. V sodelovanju s šolo na predavanja in druženja povabimo tudi mlade in tako razvijamo medgeneracijsko sodelovanje.

4. Kakšen vpliv ima izvajanje projektov, kot je projekt območnosti Bodi kul, beri ful, na bralno kulturo in bralno pismenost mladih? Ali so tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?

Projekti območnosti so zelo dobrodošli in imajo dober koncept. Verjetno pa vsaka knjižnica prilagodi izvajanje, saj najbolj pozna svoje bralce in okolje. Mladim v tem starostnem obdobju ni smiselno nalagati še več dela, zato je bolje projekte uskladiti in jih tako motivirati. Tisti, ki sodelujejo pri bralnih projektih, so pogostejši obiskovalci in zelo veliko jim pomeni čas, ki ga posvetimo samo njim.

5. Ali imate morda v knjižnici poseben prostor, ki ga lahko mladi koristijo za druženja ob knjigah, glasbi, računalnikih, družabnih igrah?

Naša knjižnica je prostorsko zelo okrnjena, vendar imamo kotičke, kjer se mladi počutijo sprejete, sproščene in varne. Imamo prostor za igranje družabnih iger in sodobno IKT-opremo.

6. Imate morda še kakšen predlog, kaj bi mladostnike spodbudilo k večjemu obisku, izposoji?

V tem starostnem obdobju, ko mladi iščejo svoj prostor, je pomembno, da jim knjižnica predstavlja varnost in prostor, kjer se lahko izrazijo in so sprejeti. Če so v okolju posamezniki, ki pogosteje prihajajo v knjižnico in imajo željo po pisanju ali drugem ustvarjanju, je zelo pomemben naš pristop, ki lahko mladim pomaga, da se izrazijo. Verjetno se v tem starostnem obdobju količina prebranih knjig ne bo povečala, nekateri odhajajo na študij. Veliko pa se jih kasneje vrne. Prepričana sem, da imamo vsi uporabnike, ki so kot otroci obiskovali pravljíčne ure, danes pa z nami sodelujejo kot novinarji, učitelji ... in ti se bodo vedno vračali v knjižnico, sodelovali pri dejavnostih, prihajali po knjige ali uporabljali naše storitve. In vsak posameznik je pomemben, začne pa se pri otrocih. Prav tako je pomembno, da v knjižnici sledimo novostim in uvajamo sodobne digitalne storitve.

INTERVJU VANKA 4:

1. Ali mladi pogosto prihajajo v knjižnico? Kolikšen odstotek vseh uporabnikov vaše knjižnice predstavljajo mladi, stari od 13 do 18 let?

V knjižnični statistiki imamo mi nekoliko drugače razvrščene kategorije, in sicer osnovnošolci – teh je 31 % – in dijaki – 11 % –, aktivnih uporabnikov naše knjižnice. Tako bi bila moja ocena glede deleža aktivnih uporabnikov, starih od 13 do 18 let, okoli 18–20 %. Sicer pa so mladi skupina, ki najbolj poredko pride v knjižnico.

2. Kateri je najpogostejši vzrok njihovega obiska?

Najpogosteje nas obiščejo zaradi izposoje knjig obveznega branja za šolo ali pa predstavitev neke snovi v šoli, pa še po to po navadi pošljejo svoje mame. Redke so izjeme, ki berejo knjige za razvedrilo.

3. Na kakšne načine spodbujate bralno kulturo in bralno pismenost pri mladih? S katerimi knjižničnimi aktivnostmi (npr. sodelovanjem pri projektih, prirejanjem prireditev) jih nagovarjate?

Izvajamo projekt Rastem s knjigo za sedmošolce, Čajanke s knjigo na OŠ Muta za zadnjo triado, v sodelovanju z OŠ Radlje smo pred korono izvajali projekt Postani knjižničar za en dan (trije najboljši bralci zadnje triade so prišli v knjižnico, kjer so spoznali različne faze dela v knjižnici, vendar je zdaj to nekako zamrlo); med poletnimi počitnicami izvajamo projekt Počitalci – počitniški bralci, ki je namenjen tako osnovnošolcem kot tudi srednješolcem. Poleg tega jim na vseh skupinskih dejavnostih, pa tudi pri individualnih obiskih knjižnice, predstavimo projekt Bodi kul, beri ful ter Biblos, Audibook in portal Dobre knjige. Skušali smo jih privabiti tudi v Bralni klub za mlade (v sodelovanju s psihoterapevtko), vendar ni bilo odziva, tako da smo z novim letom razširili koncept bralnega kluba na vse starostne skupine.

4. Kakšen vpliv ima izvajanje projektov, kot je projekt območnosti Bodi kul, beri ful, na bralno kulturo in bralno pismenost mladih? Ali so tisti, ki sodelujejo pri bralni znački za mlade, pogostejši obiskovalci knjižnic in berejo več?

Menim, da ima vsaka dejavnost vpliv, nekatere večji, druge manjši, prav tako vsi vplivi niso vidni takoj. Obdobje najstništva, še zlasti srednješolsko obdobje, je za mlade v resnici zelo naporno. Pridni učenci se veliko učijo za dobre ocene, slabši pa se morajo učiti, da dobijo pozitivne. Če imajo poleg šole še kakšne interesne dejavnosti, jim pa še te vzamejo kar veliko časa in zagotovo so ob takem tempu knjige prva stvar, ki jo odložijo. Zato je spodbuda potrebna. A če bomo preveč vsiljivi, bomo izzvali samo še večji odpor. Zdi se mi, da lahko največ naredimo v sodelovanju z učitelji. Ti so vsak dan skupaj z učenci in imajo nanje največji vpliv. Tako bi bila »nežna« spodbuda in zgled z njihove strani (zlasti slavistov, pa tudi drugih učiteljev) idealna. Zelo pomembno pa je tudi sodelovanje in izmenjava izkušenj med knjižnicami na nekem območju, pa tudi širše. Mislim, da se pomembnosti sodelovanja premalo zavedamo.

5. Ali imate morda v knjižnici poseben prostor, ki ga lahko mladi koristijo za druženja ob knjigah, glasbi, računalnikih, družabnih igrah?

Da, v knjižnici imamo poseben kotichek za mlade, sicer brez navedene tehnične opreme, a glede na to, da ima vsak otrok že svoj mobilni telefon, niti ni potrebna. Računalniški kotichek je ločen prostor in tega običajno ne koristijo. Pridejo skupinice 3–5 otrok (običajno iz istega razreda), ki se udobno namestijo, včasih se učijo ali delajo domačo nalogo, običajno pa gre za preprosto druženje – se pogovarjajo, šalijo, si ogledujejo posnetke na spletu ... In v zadnjem letu

opazamo, da kotiček koristi vedno več otrok oziroma mladih. Srednješolci pa pridejo v našo knjižnico samo po obvezno branje za šolo, drugače pa se v knjižnici ne zadržujejo.

6. Imate morda še kakšen predlog, kaj bi mladostnike spodbudilo k večjemu obisku, izposoji?

Kot sem že omenila, se mi zdi to obdobje za otroke res naporno, zato jih ni smiselno še bolj zasipavati z nekimi dejavnostmi. Bolj pomembno se mi zdi, da več energije usmerimo v mlajše, predšolske otroke in tiste, ki ravno začenjajo samostojno brati in njim pripravimo obiske čim bolj prijetne in zanimive. Saj če bodo odraščali z zavestjo, da je knjižnica prijeten kraj (in branje prijetno opravilo), se bodo nekoč (ko zaključijo šolanje) tudi vrnili ter pripeljali v knjižnico še svoje otroke, pa tudi starše.